

▶ REKORDNÍ ČÁSTKA PODPOŘÍ AUTA NA ELEKTŘINU A VODÍK str. 2

- ▶ **POTRAVINOVÉ BANKY** DOSTANOU 200 MILIONŮ KORUN str. 3
- ▶ VOJENSKÉ LESY INVESTOVALY DO **ZADRŽOVÁNÍ VODY** str. 10
- ▶ **FOTOSYNTÉZA** PŘESTÁVÁ BÝT VÝSADOU ROSTLIN str. 26

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

je tady červen, začátek léta, což bývá spojeno s radostným očekáváním volna, které se

dá strávit povznášejícím poftakováním a nicneděláním.

Anebo také ne, dovolenou, tento výdobytěk průmyslové a sociální revoluce, můžeme využít i na aktivity, na které přes rok není tolik času. Takže, kdo třeba nestíhá číst Prioritu, může si

v létě na dece přečíst celý ročník, a aby nemusel s sebou nosit těžkou plážovou tašku, dá se přečíst i elektronicky.

V té červenové narazíte na dobré zprávy. Přidáváme peníze na potravinové banky, které rozdávají jídlo lidem, kteří nejsou v dobré sociální situaci. Říká se jim sice banky, ale od těch klasických se liší obráceným tokem. Zatímco peněžní banky se snaží schraňovat peníze a rozmnožovat je kvůli svým akcionářům, ty potravinové to dělají naopak. Čím více toho dostanou, tím více toho rozdají, a nic za to nechtějí, žádné úroky z brambor nebo mouky. Kromě pomoci lidem také pomáhají snižovat množství odpadu. Bohužel je stále jednodušší jídlo, kterému třeba končí trvanlivost, vyhodit než ho rozdat. Díky potravinovým bankám se tato plýtvající kola globalizace daří aspoň trochu brzdit.

Benzín a nafta jsou dražší a dražší, což nikoho moc nepotěší, snad kromě těch, kteří na tom vydělávají. Nedá se počítat, že by pohonné hmoty nějak výrazně zlevnily, jak už je to v nátuře lidské, zdrazuje se rychle a brzy, zlevňuje se pomalu nebo nikdy. Když si z toho budeme chtít vzít to pozitivnější, můžeme zdražení brát jako další impuls k přechodu na alternativní pohony u aut. A právě na elektroauta a vodíkové vozy míří opravdu tučná dotační výzva se 600 miliony korun. Veřejné subjekty si za ni mohou pořídit ekoauta, což je – věřme – trend budoucnosti.

Co tam máme dál? Projekty různého druhu, které spojuje jedno: jejich realizace přispěje k lepšímu životnímu prostředí. Podíváme se na nově vysazený sad, na vodní revitalizace nebo na krkonošské louky. Zahraniční rubrika nás zavede do Norska, kde bude první energeticky pozitivní hotel na světě.

Příjemné čtení přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

MŽP PRO ENERGETICKOU NEZÁVISLOST: 600 MILIONŮ NA NÁKUP ELEKTROMOBILŮ A AUT NA VODÍK

Méně škodlivých emisí, méně hluku z dopravy i úspora peněz. To jsou hlavní přínosy aut s alternativním pohonem. Ministerstvo životního prostředí podpoří ekologickou dopravu rekordními 600 miliony korun z Národního plánu obnovy do konce roku 2023.

Díky příspěvku až 300 tisíc na jeden osobní elektromobil nebo až 500 tisíc korun na nákladní elektromobil do 3,5 t či na osobní vodíkové vozidlo mohou obce, úřady, školy, veřejnoprávní instituce nebo neziskové organizace snadněji obnovit svůj vozový park. Doposud jezdí s podporou MŽP 606 elektromobilů a 163 vozidel na CNG. Novou výzvou se jejich počet navýší minimálně o 1 485 vozidel a k tomu přibude 200 dobíjecích stanic.

„Je to revoluční dotace. Chceme zrychlovat v odkladu od závislosti na fosilních palivech, snížit jejich spotřebu i závislost na jejich dovozu, týká se to také proměny vozového parku. Podporujeme proto nákup elektromobilů v různých kategoriích a podporu osobních vodíkových vozidel. Při dnešních cenách benzínu a nafty je to i otázka nižších provozních nákladů. Díky našim dotacím budou brzy po českých silnicích jezdit stovky nových šetrných aut a ani tím naše úsilí neskončí, další dotace do čisté mobility pak plánujeme z Modernizačního fondu,“ říká ministryně životního prostředí Anna Hubáčková (za KDU-ČSL).

Dotace mají pomoci srovnat vyšší prodejní cenu aut na alternativní pohon oproti klasickým benzínovým či naftovým motorům. V dotační výzvě je připraveno 600 milionů korun z Národního plánu obnovy, které bude rozdělovat Národní program životního prostředí.

Aut na alternativní pohony ministerstvo podporuje dlouhodobě, aktuální výzva je ale výjimečná svojí vysokou alokací. „Od roku 2016 byly vyhlášeny čtyři dotační výzvy s celkovou alokací 400 milionů korun. Celkově jsme tak podpořili nákup přes šesti stovek elektromobilů a více než 160 vozidel na CNG. Očekáváme, že díky nové výzvě podpoříme dalších zhruba 1 500 vozidel a 200 dobíjecích stanic,“ říká ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

Předmětem podpory je nákup nových vozidel do nabytí vlastnictví žadatele, v případě příspěvkových organizací do nabytí správy nebo příslušnosti hospodaření, či pronájem vozidla formou finančního leasingu. Podpora se týká elektromobilů a aut s vodíkovým pohonem.

Foto: ©kasto/Fotky©Foto

U elektrického pohonu mohou žadatelé získat až 300 tisíc korun na jeden osobní elektromobil, u vodíkových vozidel a menších nákladních elektrovozidel do 3,5 t je to až 500 tisíc korun. S dotací si mohou žadatelé pořídit i střední nákladní auta, motorky, minibusy s elektrickým motorem a nově také pracovní stroje. Podpora vodíkového pohonu se zatím týká jen osobních aut. Společně s elektromobilem může žadatel využít podporu i na pořízení tzv. chytrých dobíjecích stanic, dostat může 30 tisíc korun na jednu stanic.

Žádosti je možné podávat do 15. prosince 2023 nebo do vyčerpání alokace. O dotaci mohou požádat obce, kraje, státní organizace, školy, neziskovky a další subjekty. Žádosti přijímá Státní fond životního prostředí ČR v jednodoklové nesoutěžní výzvě. Vozidla pak musí být pořízena nejpozději do poloviny roku 2025. Po roce 2023, případně po vyčerpání alokace, by měla dotační podpora pokračovat i v dalších letech, a to finanční podporou z Modernizačního fondu.

Podpora nákupu elektromobilů a vodíkových vozidel pro veřejný sektor by měla veřejným zadavatelům pomoci s požadavky, které vyplývají z připravovaného zákona o podpoře nízkoemisních vozidel, který je transpozicí evropské směrnice. Připravovaný zákon (v gesci MMR) bude veřejným zadavatelům ukládat povinnost nakupovat určité procento vozidel s alternativním pohonem. Zákon je k projednání v Poslanecké sněmovně a měl by být účinný ještě letos. ●

► Kulatý stůl **Fotovoltaika pro města a obce**

Energetická soběstačnost obcí, firem i domácností je v současnosti vysoce diskutovaným tématem, které stojí v centru pozornosti velkého množství konferencí, seminářů a odborných fór.

V řadě případů se těchto aktuálních akcí účastní i zástupci Státního fondu životního prostředí ČR, kteří zde prezentují možnosti podpory z různých dotačních programů. Poslední květnový pátek se takto uskutečnil v brněnském Hotelu Avanti kulatý stůl pod názvem „Fotovoltaika pro města a obce“ a o jeden z hlavních příspěvků v rámci celého programu se postaral ředitel SFŽP ČR Petr Valdman.

„V minulých letech se z vás stali vodohospodáři a odpadáři a v dnešní době k tomu musíte být i energetiky,“ oslovil v úvodu Petr Valdman desítky přítomných starostů měst a obcí, které následně informoval o podpoře rozvoje lokální decentralizované energetiky z pestré škály dotačních titulů Ministerstva životního prostředí, jejichž administraci má na starosti právě SFŽP ČR.

Ve svém vystoupení vyzdvihl také důležitost energetických úspor. Na ty na veřejných budovách pamatuje podle něho jak dobíhající výzva z Národního programu Životní prostředí, do které poskytl finanční prostředky Národní plán obnovy, tak nové programové období Operačního programu Životní prostředí pro roky 2021–2027. „Mezi prvními

Foto: archiv SFŽP ČR

výzvami, které plánujeme letos v létě z OPŽP vyhlásit, bude i konkrétní výzva na snižování energetické účinnosti v průmyslných a jídelnách (v gastro provozech) a také samostatná výzva pro kompletní projekty úspor na veřejných budovách,“ upozornil Petr Valdman.

Zároveň přítomným zástupcům municipalit představil základní parametry podpory z Modernizačního fondu směrem k projektům tzv. komunitní energetiky. „Jedna výzva bude pro malé obce do 3 000 obyvatel, druhá bude pro větší projekty a cílit bude na podporu rozvoje komunitní energetické infrastruktury coby potenciálu rozvoje energetických společenství. Obě výzvy chystáme vyhlásit v nejbližší době, v ideálním případě do konce června,“ upřesnil Petr Valdman.

Rozvoj komunitní energetiky postavený na využití obnovitelných zdrojů (fotovol-

taika, větrné elektrárny, bioplynové stanice) jednak vede k posílení energetické soběstačnosti dané komunity a ke snížení nákladů na obstarávání energií, jednak má díky snižování emisí CO₂ i své klimatické pozitivum.

Jak se shodla drtivá většina řečníků a diskutujících brněnského kulatého stolu, o projekty komunitní energetiky je v Česku velký zájem, ovšem jejich realizaci v praxi brání dosud neexistující legislativa. Určitý posun by mohl nastat plánovanou změnou vyhlášky o pravidlech trhu s elektrinou. Pokud její znění Energetický regulační úřad v letošním roce schválí, bude možné sdílení elektřiny v bytových domech (např. ze solární elektrárny) začít realizovat již od roku 2023. ●

► MŽP nabízí **200 milionů korun** na rozvoj potravinových bank

Potravinové banky hrají v poslední době stále důležitější roli. Z hlediska předcházení vzniku odpadů díky nim nemíří tuny jídla do popelnic a jsou i vítanou pomocí lidem v nepříznivé sociální situaci.

Aktuální výzva vyhlášená nabízí příspěvek na výstavbu či rekonstrukci prostor nebo na nákup dopravních prostředků.

„Potravinové banky jsou mezičlánkem, který zamezuje plýtvání. Záchrana potravin má svůj jednoznačný ekologický aspekt, protože ubude značné množství odpadu, který by jinak skončil na skládkách. Vedle toho je tu však neméně podstatný sociální rozměr, kdy jídlo putuje nízkopříjmovým domácnostem včetně těch, jejichž ekonomickou situaci zhoršila pandemie covidu i současný prudký nárůst cen energií a dalších komodit. Potravinové banky jsou v posledních letech velmi vytižené, dává tedy jasný smysl podpořit jejich rozvoj, například co se týče zlepšení jejich logistiky,“ říká ministryně životního prostředí Anna Hubáčková.

Aktuální výzva je už druhá v dobíhajícím programovém období Operačního programu Životní prostředí 2014–2020, v té předchozí bylo mezi sedm projektů rozděleno celkem 170 milionů korun. Alokace v nové výzvě je ještě o něco vyšší, připraveno je celkem 200 milionů korun.

Příspěvky jsou určeny především na rozšíření a dobudování infrastruktury potravinových bank. Týká se to především výstavby nových či rekonstrukce již existujících skladů potravin, dále sem spadá nákup dopravních prostředků a manipulační techniky anebo pořízení vybavení do skladů potravin. Potravinové banky budou moci dotační prostředky použít i na nákup

nemovitostí, tak aby se z pronajatých prostor mohly přesunout do vlastních.

Ucházet se o finanční podporu mohou ve výzvě subjekty, které jsou v době podání žádosti členy České federace potravinových bank. Žádosti může předkládat také samotná Česká federace potravinových bank. Pro všechny zájemce o dotaci platí, že je tak třeba učinit do 30. listopadu 2022.

„Pro potenciální žadatele je jistě vynikající zprávou, že míra podpory dosahuje v případě této výzvy až 100%. Stejně tak, myslím, ocení to, že se jedná o průběžnou nesoutěžní výzvu, což znamená, že k podpoře budou doporučeny všechny projekty, které splní kritéria formálních náležitostí a přijatelnosti. Předpokládáme proto, že o tuto výzvu bude opravdu velký zájem,“ doplňuje Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR.

S podporou směrem k potravinovým bankám počítá i nové programové období OPŽP. Vypsání další samostatné výzvy určené pro potravinové banky by se mělo uskutečnit ve druhé polovině příštího roku. ●

► Začala další část revitalizace Bečvy

Obec Ústí, kde začala revitalizace dalšího úseku řeky Bečvy, a místa po kůrovcové kalamitě v revíru Olšovec Lesní správy Vítkov navštívili ministr zemědělství Zdeněk Nekula a ministryně životního prostředí Anna Hubáčková. **Na své pracovní cestě se věnovali i dalšímu postupu ve věci vodního díla Skalička a prohlédli si zrekonstruovaný jez Hranice, který výrazně zlepšil ochranu města před povodněmi a migraci vodních živočichů v řece Bečvě.**

V květnu zahájená revitalizace Bečvy u Ústí navazuje na minulý měsíc dokončenou revitalizaci Bečvy u Černotína a Skaličky. Povodí Moravy obnoví původní koryto řeky Bečvy a vytvoří tůň u obce Ústí. Díky tomu vznikne přírodě blízké protipovodňové opatření, které zvýší schopnost krajiny zadržovat vodu a ekologickou stabilitu území a vytvoří přírodní plochy v nivě se zapojením původního koryta vodního toku.

„V těchto místech se voda rozlévala mimo koryto už při pětiletých vodách. Díky revitalizaci se vodní tok rozšíří a využije se historické koryto Bečvy. To zlepší průchod vody při povodních podél obce Ústí a posílí místní ekosystém. Pokud jde o zaniklý rybník Otrž, na jeho místě vznikne odtěžením zeminy neprůtočná tůň. Bude ji napájet podzemní voda a vytvoří tak chybějící vodní plochu obvyklou pro široké údolí řeky Bečvy,“ řekl ministr zemědělství Zdeněk Nekula.

„Na Bečvě, ale i na mnohých jiných řekách v republice investujeme do obnov jejich původních koryt. Celkem jsme na tyto tři akce, z nichž jsou už dvě hotové a třetí dnes zahájená, přispěli z Operačního programu Životní prostředí téměř 150 milionů korun. Díky tomu, že tady do krajiny vracíme původní podobu říčního koryta, nejen lépe ochráníme obec Ústí před povodněmi, ale pomůžeme lepšímu zadržování vody a vytvoříme vlnitější prostor pro návrat rostlin i živočichů,“ uvedla ministryně životního prostředí Anna Hubáčková.

Ministři se věnovali také dalšímu postupu ve věci vodního díla Skalička. Analýza předních akademických pracovišť loni označila jako nejvhodnější variantu vodního díla

boční víceúčelovou nádrž, na druhém místě pak boční suchou nádrž. Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí se dohodly doporučit vládě boční suchou nádrž, a to především s ohledem na vládní prohlášení, že vláda bude podporovat stavbu pouze vodárenských vodních nádrží.

„Vodní dílo Skalička má primárně sloužit jako protipovodňová ochrana sídel v Pobečví. Případná víceúčelová nádrž by sice významně pozitivně ovlivňovala nadleňování průtoků v Bečvě v období sucha, nesplňovala by ale podmínku pro vodárenský odběr. Boční suchá nádrž zajistí požadovanou protipovodňovou ochranu a dokáže ovlivnit i souběhy povodní. Nemusí se kvůli ní zasahovat do pravobřežního území ani přerušovat říční kontinuitu Bečvy,“ uvedl ministr Nekula.

„Ukazuje se, že společná řeč rezortů životního prostředí a zemědělství se příznivě promítá do české krajiny. U Skaličky jsme se dokázali dohodnout na variantě suchého poldru, který plní funkci ochrany před povodněmi a zároveň nebude nijak zásadně zasahovat do přírodních podmínek tohoto místa, to je win-win opatření,“ vysvětlila ministryně Hubáčková.

V revíru Olšovec Lesní správy Vítkov si ministr Zdeněk Nekula a ministryně Anna Hubáčková prošli místa po kůrovcové kalamitě, například porosty s nastupující přirozenou obnovou, seznámili se se zajištěním kalamitních holin s umělou i přirozenou obnovou a s výchovnými zásahy pro podporu druhově bohatého lesa.

„Jsem rád, že se na Olomoucku přes všechny překážky postupně lesníkům daří s využitím přirozené

obnovy a také výsadbou vhodných dřevin obnovit lesy po kůrovcové kalamitě a že to jsou nové, pestřejší lesy, lépe připravené na změnu klimatu. Právě na podporu adaptace lesů na změnu klimatu jsme na Ministerstvu zemědělství od letoška spustili nový program, v jehož rámci máme pro vlastníky lesů na následujících pět let připraveno až 4,1 miliardy korun ročně,“ řekl ministr zemědělství Nekula.

Dlouhodobým stěžejním nástrojem podpory lesního hospodářství Ministerstva zemědělství jsou finanční příspěvky na hospodaření v lesích, které se meziročně zvyšují v souvislosti s objemem péstebních prací navazujících na kůrovcové těžby, se zaváděním nových předmětů příspěvků a se zvyšováním sazeb příspěvků.

„V roce 2018 byla podpora 380 milionů korun, v loňském roce to bylo už 1,7 miliardy korun. Přechodnou podporu představoval příspěvek na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity v lesích realizovaný ve třech fázích. Za období let 2017 až 2020 bylo celkem vyplaceno 12,8 miliardy korun,“ uvedl ministr Nekula.

„České lesy jsou zkoušené tak, že nás to všechny bolí. Kůrvec sežral, co mohl, a teď ho opět následuje sucho jako projev změny klimatu. Je to velmi alarmující a musíme se vši zodpovědnosti naše lesy adaptovat, aby byly co nejsilnější a dokázaly odolávat škůdcům i nepřízní klimatu. Právě tady v Olšovci se ukazuje, jak správnou cestou je návrat k přirozené skladbě lesa, pestré druhově i stářím porostů, jak je pro celou společnost životně důležité přírodě blízké hospodaření v lese bez rozsáhlých holin,“ dodala ministryně Anna Hubáčková. ●

► Nemocnice Bohnice sníží spotřebu energie o více než 30 %

Psychiatrická nemocnice Bohnice se rozhodla pro rozsáhlou rekonstrukci areálu i svého energetického hospodářství. Pro realizaci tohoto náročného projektu využije kromě dotace z Operačního programu Životní prostředí a Nové zelené úsporám i financování metodou EPC.

V květnu nemocnice uzavřela smlouvu na poskytování energetických služeb se zaručenou energetickou úsporou (EPC) s konsorciem společností. Úspora garantovaná v rámci projektu činí více než 30 % původní spotřeby. Náklady na realizaci projektu přesahují půl miliardy korun.

Hlavní součástí projektu je rekonstrukce historických okenních výplní, při níž část oken projde odbornou repasí a část bude

nahrazena věrnými replikami oken původních. Další významnou položku projektu tvoří rekonstrukce centrální výměňkové stanice, do které již od roku 1993 dodává teplo Pražská teplárenská. Na stávající tepelnou přípojku pak bude napojena nová předávací stanice o výkonu 8 MW a dojde také k výměně rozsáhlého rozvodného tepelného zařízení, jehož některé části si pamatují už období první republiky. Kromě toho dojde k vyvážení otopných soustav, výměně osvětlení, zavedení nového systému měření a regulace a poskytování služeb energetického managementu, který je nezbytnou součástí každého projektu EPC.

Výhodou tohoto způsobu řešení je, že investice jsou spláceny přímo z ušetře-

ných peněz a dodavatel za dosažení úspor smluvně ručí. Psychiatrická nemocnice Bohnice díky tomu ušetří minimálně 30 % nákladů za energie ve srovnání se stavem, kdy by takový projekt nerealizovala. To je v současné době rostoucích cen pro její počet významná částka.

V květnu odstartovalo období verifikace, které stanoví detail technického řešení na základě vítězné nabídky. Následně vznikne projektová dokumentace, podle níž bude celý projekt realizován. Na některých opatřeních se začne pracovat již na konci června. Vše musí být dokončeno v roce 2023 a od roku 2024 poběží deseti-leté období garantovaných úspor a výkonu energetického managementu. ●

► Vinice, chmelnice a sady bude možné osázet fotovoltaickými panely

Foto: ©pědro2009/Fotky©Foto

Na společné pracovní poradě Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí vedené ministry Zdeňkem Nekulou a Annou Hubáčkovou pokračovaly rezorty v debatě o společných ekologických tématech zejména v legislativě.

„Jednou z našich společných snah je podpora agrovoltaiky. Vidíme ji jako příležitost pro zvyšování příjmů českých zemědělců a zároveň posiluje naši ambice v cestě za energetickou soběstačností Česka. Agrovoltaiku považujeme za jeden z obnovitelných zdrojů energie, její místo z pohledu ochrany naší nejcennější půdy si v zemědělství umíme teď představit nad trvalými kulturami – na chmelnicích, ovocných sadech či vinicích. Pokud jsou FV systémy budovány na půdě patřící do zemědělského půdního fondu, je nutné splnit podmínky ochrany půdy stanovené záko-

nem, MŽP proto pracuje na novele zákona o ochraně zemědělského půdního fondu, abychom sadařům i pěstitelům chmele a vína mohli otevřít tyto zcela nové možnosti,“ zdůrazňuje ministryně životního prostředí Anna Hubáčková.

Podle ministra zemědělství Zdeňky Nekuly je dobrou zprávou, že MŽP hledá cestu, aby pro projekty na instalaci agrovoltaik ve vybraných případech nebyla nutná platba za odvody. „Tím se zemědělcům podstatně zlevní náklady na celkovou investici, a navíc využijí dotaci

na fotovoltaiku. Věřím, že celou věc se nám podaří oboustranně vyladit i v nadcházejícím připomínkovém řízení k návrhu novely,“ řekl ministr Nekula.

Oběma rezortům se daří také společné kroky v boji proti suchu, ať už to je navázání na činnost komise Voda-sucho, příprava koncepčních materiálů, jako je metodika k renaturacím vodních toků, nebo práce na Národním plánu na zvládání sucha.

„Jsme úspěšní i v řešení konkrétních opatření proti suchu, mohu jmenovat například přípravu vodního díla Skalička nebo naši spolupráci při navýšení hladin Novomlýnských nádrží s realizací přírodě blízkých opatření. Ukazuje se, že takové projekty pomáhají i živé přírodě, v tomto případě zlepšení stavu populace chráněného rybáka obecného,“ uvedl Nekula. V propojení obou rezortů se rozbíhá i příprava závlahových soustav na Hustopečsku.

Ministerstvo životního prostředí dále informovalo o přípravách zřízení dvou nových národních parků, a to Národního parku Křivoklátsko a Národního parku Soutok na Moravě a Dyji, kde je v obou případech nezbytná součinnost se státním podnikem Lesy ČR. Na společné pracovní poradě se debatovalo také o společné zemědělské politice, o problematice vybraných druhů zvláště chráněných živočichů, o přípravě novely vodního zákona nebo novely vyhlášky o náhradách újmy včetně ulehčení od byrokratických zátěží pro zemědělce i o dalších krocích v implementaci protierozní vyhlášky. ●

► Ochránci usilují o zlepšení vodního režimu v oblasti Soutoku

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) dlouhodobě podporuje projekty zaměřené na revitalizaci vodního režimu. Aktuálně spolupracuje na plánu výstavby klapkového jezu na Dyji, který by umožnil přivést do lužního lesa další vodu. Té je tu totiž dlouhodobý nedostatek. Do budoucna by pomohla velkoplošná ochrana tohoto území, zvýšila by šance na financování potřebných projektů.

„Pokles hladiny podzemní vody na Soutoku, který souvisí s vybudováním vodního díla Nové mlýny i suchem posledních let, významně přispěl k rychlejšímu hynutí jednoho ze symbolů tohoto území, mohutných „starodubů“ na loukách. Nedostatkem vody ale trpí i ostatní stromy typické pro lužní lesy. Nedokážou se pak vyrovnávat s dalším stresem, například chorobami. Sucho naopak usnadnilo současnou expanzi javoru babyky, která v minulosti rostla takřka vý-

hradně na zdejších „hrúdech“, sušších písčitých vyvýšeninách. Obnova vodního režimu je pro toto území opravdu zásadní,“ vysvětluje Pavel Dedek z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Ochrana přírody proto poskytuje finance na projekty vlastníků v území (jako jsou Povodí Moravy, Lesy ČR, obce i další subjekty), jejichž cílem je zlepšení vodního režimu. Některá opatření realizuje přímo

AOPK ČR – příkladem může být revitalizace mokřadu v NPP Pastvisko u Lednice.

Největšími takovými projekty, u kterých AOPK podpořila financování z Operačního programu Životní prostředí, byla tvorba mokřadů v oboře Obelisk v celkové hodnotě téměř 50 milionů korun nebo aktuálně probíhající obnova Zámeckého rybníka v Lednickém zámeckém parku za 100 milionů korun. Finance šly například také na obnovu soustavy vodních kanálů na Tvrdonicku za 15 milionů korun či vytvoření desítek tůní a mokřadů. Aktuálně se připravuje třeba právě projekt na výstavbu klapkového jezu na Dyji.

„Věříme, že všechny tyto projekty podpořené či realizované Ochranou přírody zajistí potřebné množství vody v oblasti Soutoku. Do budoucna by velmi pomohla velkoplošná ochrana tohoto mezinárodně významného území, která by zvýšila prioritu, a tedy šance financování potřebných projektů z veřejných zdrojů,“ dodává Pavel Pešout z AOPK ČR, ředitel sekce ochrany přírody a krajiny. ●

► Zveřejňujeme **stručné shrnutí k tématu inflační doložky** ve veřejných zakázkách

Vzhledem k častým dotazům žadatelů a příjemců podpory na inflační doložku a indexaci cen ve smlouvách z veřejných zakázek **přinášíme shrnutí této problematiky s cílem pomoci se v tématu více zorientovat.**

V souvislosti s narůstajícími cenami materiálů a dalších vstupních nákladů, jako jsou ceny energií či pohonných hmot, se množí dotazy žadatelů a příjemců podpory k inflační doložce a indexaci cen ve smlouvách z veřejných zakázek, resp. zakázek realizovaných dle Pokynů pro zadávání veřejných zakázek v Operačním programu Životní prostředí nebo Pokynů pro zadávání zakázek pro programy spolufinancované z rozpočtu SFŽP ČR.

Inflační doložka je smluvní ustanovení, které omezuje negativní důsledky růstu cen, respektive inflace, která může v krajním případě ohrozit schopnost dodavatele poskytnout předem nasmlouvané plnění. Není povinností zadavatelů navyšovat sjednané ceny inflační doložkou, nicméně vzhledem k nejasným podmínkám na trhu může dojít k neochotě dodavatelů se takových zadávacích řízení účastnit nebo mohou nabízet podstatně vyšší ceny pokrývající právě hrozící vysokou inflaci.

Inflační doložka spočívá, stručně řečeno, v tom, že výše plnění je vázána na nějaký index či ceník, jenž se zveřejňuje nezávisle na stranách smlouvy. Tímto indexem může být například:

- index cen stavebních prací, stavebních děl a nákladů stavební výroby, který uveřejňuje Český statistický úřad,
- ceníky stavebních prací a materiálů zveřejňované soukromými subjekty, jako je v našich podmínkách ÚRS CZ, a. s., (Cenová soustava ÚRS) nebo RTS, a. s., (Cenová soustava RTS DATA),
- indexy a kurzy používané na trzích jednotlivých komodit, jako je např. Londýnská burza kovů.

V inflační doložce tedy musí být konkrétně vyjádřen použitý index, kterým budou ceny přepočítávány. Není vyloučeno ani použití údaje ČSÚ o míře inflace, založeného na vývoji meziročního indexu spotřebitelských cen, který je aktualizován měsíčně.

U uvedeného indexu může zadavatel dále rozvést, zda bude použit jeden index na všechny položky, či bude užito několik

různých indexů dle položek předmětu plnění. Zde však hrozí nejednoznačnost úpravy, zvláště pokud budou jednotlivé položky plnění kombinovat poskytnutí prací i dodání materiálu. Využití více indexů tak zvyšuje nároky na specifikaci zadavatelem a ze smluvní úpravy by mělo být patrné, na jaké položky se použije jaký ceník. Taktéž je možné aplikovat inflační doložku pouze na některé položky. Dle jednotlivých indexů může být cena přepočítávána v jakémkoliv časové frekvenci (s omezením, jak často jsou indexy uveřejňovány), tedy kromě ročního přepočtu může probíhat i přepočet každý měsíc.

Vedle konkrétního určení indexu je pak nutné do zadávací dokumentace uvést také okamžik, od kterého bude index uplatněn (např. konec lhůty pro podání nabídek, den uzavření smlouvy) a okamžik rozhodný pro ocenění (např. okamžik fakturace konkrétního materiálu či prací).

Inflační doložka je smluvní ustanovení, které omezuje negativní důsledky růstu cen, respektive inflace, která může v krajním případě ohrozit schopnost dodavatele poskytnout předem nasmlouvané plnění.

Dále si zadavatel může do inflační doložky například doplnit, od jaké výše inflace bude doložka uplatněna (např. od 5 %), či naopak stanovit maximální možnou inflaci, o kterou bude cena plnění navýšena.

Pro bližší informace doporučujeme pročíst si Metodické doporučení (doplnění) týkající se růstu cen ve veřejných zakázkách, které odkazuje i na konkrétní indexy apod.

Příklad inflační doložky

„V případě, že průměrný roční index spotřebitelských cen dle údajů Českého statistického úřadu, publikovaných na jeho internetových stránkách, uvedený ke kalendářnímu měsíci odpovídajícímu měsíci, v němž byla smlouva podepsána, vzroste o více než 3 %, zvýší se neuhrazená část smluvní ceny dle čl. XX této smlouvy o výši tohoto indexu, a to v každém roce trvání smlouvy. Ke zvýšení dochází ode dne v příslušném měsíci, který se číselným označením shoduje s datem podpisu smlouvy. Smluvní strany pro odstranění pochybností uvádí, že k úpravě ceny dle tohoto ustanovení smlouvy není třeba uzavírat dodatky ke smlouvě. Smluvní strany však mohou z důvodu právní jistoty o navýšení ceny sepsat zápis podepsaný oběma smluvními stranami.“

V souladu s § 16 odst. 3 ZZVZ je třeba hodnotu vyhrazené změny zahrnout do předpokládané hodnoty veřejné zakázky; v tomto případě není její výše předem známa, proto je třeba ji stanovit odborným odhadem (s ohledem na predikce ekonomického vývoje).

V případě, že je smluvní cena splatná v několika částkách, je třeba inflační doložku upravit tak, aby se vztahovala vždy jen na dosud neuhrazené částky; v těchto případech je také běžné, že se inflační doložka neuplatní pro plnění, u nichž je dodavatel v prodlení.

Jsmo si vědomi, že otázek spojených s daným tématem může být mnohem více, každopádně věříme, že vám toto sdělení pomůže alespoň s některou z nich. ●

► Program Dům přírody: za deset let dva miliony návštěvníků

Navzdory covidovým omezením vloni proběhlo v Domech přírody a informačních střediscích 1 370 akcí pro návštěvníky.

V programu Dům přírody je nyní zapojeno devět návštěvnických a deset menších informačních středisek v chráněných územích. Poutavou formou se tu návštěvníci dozvídají zajímavosti o tuzemské přírodě a o tom, co dělat, aby zůstala zachována do budoucna. Za deset let jich přišly téměř dva miliony.

„Program Dům přírody jsme koncipovali podle modelu, který funguje i jinde ve světě. Doplnujeme tak mezery, které má státní ochrana přírody ve vztahu k návštěvníkům. Domy přírody jim především ukazují, že o přírodu je třeba pečovat, a v neposlední řadě také poskytují základní záze-
mí. Mnohdy využívají stávající objekty, které by jinak chátraly – třeba ve Žďárských vrších se využil a zrekonstruoval památkově chráněný statek,“ vysvětluje Pavel Pešout z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Domy přírody nejsou jen expozice, ale také ekovýchovné programy, přednášky, výlety, výstavy, projekce a tvůrčí dílny – a to jak pro veřejnost, tak pro školy. Přispívají k rozvoji šetrného turismu v chráněných územích po celém Česku. Vznikají ve spolupráci s místními partnery, ochrana přírody tak pomáhá posilovat vztah místních obyvatel ke krajině, kde žijí.

Na začlenění do sítě domů přírody je třeba splnit náročná kritéria. Aby byla práce s návštěvníky systematická a navazovala na další aktivity v území, připra-

vují se nyní pro chráněné krajinné oblasti koncepce práce s návštěvnickou veřejností. Výstavba se podporuje z evropských zdrojů, například z Operačního programu Životní prostředí, provoz pak částečně z národních dotačních programů. Zbytek si musí provozovatelé – obecně prospěšné společnosti, obce, Lesy ČR či jiné organizace – zajistit z jiných zdrojů (vstupné, placené programy, prodej regionálních produktů atd.).

„Domy přírody samozřejmě musí zapadat do nějaké širší představy, jak s návštěvníky či školami pracovat. Jsou důležité nejen pro návštěvníky, ale ožívují mnohdy téměř zapomenutá místa a jsou i zdrojem pracovních příležitostí. Například vloni poskytly 183 takzvaných green jobs, část byli brigádníci vypomáhající střediskům převážně v letních měsících,“ vysvětluje Lenka Šoltysová z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Nyní je v provozu devět návštěvnických a deset informačních středisek v patnácti chráněných krajinných oblastech a jedné národní přírodní rezervaci. V roce 2021 investovali zahájili stavební práce na třech dalších domech přírody: na Domu přírody Českého krasu v Koneprusích, Domu přírody Brd v lokalitě Tří trubky a Domu přírody Bílých Karpat ve Veselí nad Moravou, pokračují také práce na Domu přírody Hodonínské Doubravy. ●

► Obce postižené tornádem mají více času na získání dotace

Ministryně životního prostředí Anna Hubáčková informovala o aktualizaci výzev Národního programu Životní prostředí, díky které mohou obce zasažené živelní pohromou v červnu loňského roku déle čerpat prostředky na obnovu infrastruktury a výsadbu zeleně.

Termín pro podání žádosti ve výzvě na obnovu zeleně je prodloužen do 30. listopadu 2023 a spolu s tím je prodloužena doba pro vyúčtování dotace do 31. prosince 2027. U výzvy na obnovu infrastruktury se termín pro podání žádosti posunul do 31. prosince 2022.

Dotační titul na obnovu zeleně zaznamenal i další úpravy. Výzva nově umožňuje žadatelům rozšířit původní prvky v rámci revitalizace území. Dále byly upřesněny způsobilé výdaje a podporované prvky doprovodné infrastruktury (tj. cesty z propustných a polopropustných přírodních materiálů a drobný mobiliář jako lavičky, odpadkové koše, stojany na kola, informační stojany apod.).

Na obnovu území po živelní katastrofě 24. června 2021 vyčlenilo Ministerstvo životního prostředí z prostředků Státního fondu životního prostředí ČR v loňském roce přes půl miliardy korun. Kraje, obce a jejich obyvatelé tak mohli čerpat peníze na ekologické odstranění odpadů a sanaci území, rekonstrukci vodo hospodářské infrastruktury či na obnovu zeleně.

Na výsadbu zeleně a obnovu své infrastruktury mohou všechny postižené obce v tuto chvíli podporu stále čerpat. ●

► Spustili jsme generátor povinné publicity

Státní fond životního prostředí ČR vy-
chází vstříc příjemcům dotační podpory a pro nové výzvy NPŽP a OPŽP 2021+ spouští webovou aplikaci k automatickému vytváření podkladů povinné publicity. Generátor umožňuje snadnou a okamžitou přípravu tiskových podkladů a výrazně tak urychlí výrobu povinného plakátu, billboardu či pamětní desky.

Generátor povinné publicity SFŽP ČR je dostupný na stránce publicita.sfzp.cz a v současnosti jej využijí úspěšní žadatelé nebo zprostředkovatelé žádostí v následujících programech:

- Národní program Životní prostředí – nově vyhlášené výzvy od května 2022
- Národní program Životní prostředí – Národní plán obnovy

- Národní program Životní prostředí – Zastřešující schéma
- nové programové období Operačního programu Životní prostředí 2021–2027

Takzvanou povinnou publicitu jsou povinni plnit příjemci dotační podpory ihned po zahájení projektu. V praxi to znamená, že musí veřejnost informovat o získání podpory pomocí předem určených nástrojů. Těmi jsou nejčastěji plakát A3, dočasný billboard, elektronický billboard nebo pamětní deska.

Po výběru vhodného nástroje podle parametrů projektu si uživatelé pomocí generátoru sami vytvoří grafický podklad, který je již nastaven tak, aby odpovídal požadavkům publicity. Vygenerovaný

podklad mohou rovnou bez dalšího schvalování použít k výrobě.

Na webu publicita.sfzp.cz je k dispozici také podrobný návod pro práci s aplikací a nejčastější otázky a odpovědi. V případě doplňujících dotazů je možné kontaktovat pracovníky SFŽP ČR na e-mailu publicita@sfzp.cz.

U ostatních programů administrovaných Fondem (Operačního programu Životní prostředí 2014–2020, Norských fondů, Modernizačního fondu, dosavadních výzev Národního programu Životní prostředí) probíhá příprava podkladů pro povinnou publicitu i nadále beze změny, o bezplatnou přípravu tiskových podkladů je možno požádat SFŽP ČR e-mailem či prostřednictvím webového formuláře. ●

► Velké šelmy v Beskydech:

Rysové a vlci, medvěd se nenašel

V únoru proběhlo další mapování výskytu velkých šelem v Beskydech, které pravidelně organizuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Správa CHKO Beskydy. Potvrdilo výskyt rysů a vlků, zatímco přítomnost medvědů nebyla prokázána. Ve stejném termínu probíhal monitoring velkých šelem také v CHKO Kysuce a v CHKO Bílé Karpaty.

Foto: NP Šumava, Marek Drha

„Rysi, vlci a medvědi jsou nedílnou součástí karpatské přírody a mají klíčový význam pro fungování lesních ekosystémů. Tyto chráněné šelmy potřebují k životu rozsáhlé území. Úbytek nezastavěné krajiny a intenzivní automobilová doprava jim však stále více brání v pohybu mezi jednotlivými horskými celky. Přitom zachování průchodnosti krajiny je pro přežití velkých savců zásadní. Konkrétně v CHKO Beskydy by zdejší málo početné populace rysů, vlků a medvědů nemohly dlouhodobě existovat bez doplňování o další jedince přicházející ze Slovenska a Polska. Významnou pomoc člověka představují stavby mostů pro bezpečný přechod zvířete (tzv. eko-dukty) přes frekventované silnice v místech jejich křížení s migračním koridorem. Dva takové objekty jsou navrženy v Jablunkovském průsmyku,“ konstatuje Dana Bartošová z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Pobytové znaky rysa (stopy, vzácné kořist) byly pozorovány v Moravskoslezských Beskydech, Veřovických vrších a Javorníkách. V posledních letech se rys opět pravidelně vyskytuje také ve Vsetínských Beskydech. V termínu mapování se podařilo některé jedince zachytit i na fotopastech. Ačkoliv loni byl rys zjištěn i ve Slezských Beskydech, které nejsou součástí CHKO Beskydy, letos se ho tam prokázat nepodařilo. Naopak na fotopastech Hnutí DUHA byl v termínu mapování zdokumentován rys v Hostýnských vrších. Rys ostrovid je jedinou velkou šelmou, která se v CHKO Beskydy pravidelně rozmnožuje. Podle dlouhodobého monitoringu (fotopasti, telemetrie, pobytové znaky, analýza DNA) se v zimě v Beskydech zdržovalo sedm samostatných rysů a několik dospělých mláďat. V Javorníkách se na moravsko-slovenském pomezí pohybo-

valo šest rysů. Někteří pravidelně přecházeli i do Vizovických vrchů.

Výskyt vlků byl během „sčítání“ potvrzen v Javorníkách a v centrální části Moravskoslezských Beskyd. Vlci se v CHKO Beskydy vyskytují častěji než dříve. Zasaňují sem aktuálně tři vlčí smečky, a to aktivitou celoroční (jedna smečka) nebo alespoň během několika měsíců v roce. Kromě vlčích smeček se tu vyskytuje jeden vlčí pár a minimálně jeden vlk samotář. Vyjádřeno čísly, v CHKO Beskydy se objevuje v průběhu jednoho kalendářního roku asi 20–25 vlků. Z tohoto počtu se tu pouze asi deset zvířat vyskytuje celoročně, z toho jsou jen čtyři rezidentní dospělí. Mimo chráněnou krajinnou oblast Beskydy, ve Slezských Beskydech, se pak během letošní zimy pohybovali asi tři vlci. Na opačné straně, na západě Beskyd, přechází jeden vlk mezi CHKO Bílé Karpaty a CHKO Beskydy.

Medvěd hnědý se v posledních letech objevuje v CHKO Beskydy sice pravidelně, ale spíše jen přechodně. Přítomnost této šelmy byla na moravsko-slovenském pomezí v Javorníkách zaznamenána naposledy koncem října loňského roku. V době „sčítání“ se na pobytové znaky medvěda nepodařilo narazit.

„Velké šelmy však někdy způsobují konflikty (např. škody na hospodářských zvířatech) a získávají tak značnou pozornost všech obyvatel Beskyd i jejich návštěvníků. Vzhledem k obavám lidí z přítomnosti šelem je zapotřebí mít o jejich pohybu co nejvíce poznatků. Pobytové nálezy využíváme pro podporu výkonu státní správy v ochraně přírody i pro vymezování klidových oblastí jak pro velké šelmy, tak pro všechny ostatní velké savce,“ doplňuje Václav Tomášek z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

„Díky velkému zapojení mapovatelů se i letošní rok podařilo získat cenná data o aktuálním výskytu velkých šelem a dalších chráněných živočichů na moravsko-slovenském pomezí. Mezi nejcennější údaje letošního sčítání patří potvrzení výskytu rysa v Hostýnských vrších, které se nacházejí už mimo chráněnou krajinnou oblast Beskydy. Monitoring šelem probíhá, byť v nižší intenzitě, celoročně. Uvítáme také veškeré poznatky a informace od veřejnosti. Svá pozorování nám mohou lidé zasílat na e-mail: stopy@selmy.cz,“ uzavírá Michal Bojda z Hnutí Duha Olomouc.

Při letošním mapování byli zjištěni další vzácní a chránění živočichové: vydra říční, bobr evropský, jeřábek lesní, datlík tříprstý, strakapoud bělohřbetý, datel černý, puštík bělavý, sýc rousný, kulíšek nejmenší, jestřáb lesní, káně lesní a krkavec velký. Z běžnějších obratlovců byli zaznamenáni srnec, jelen evropský, prase divoké, zajíc polní, veverka obecná. Z menších šelem byly na mnoha místech pozorovány stopy lišky obecné, méně často stopy jezevce lesního, kuny lesní, kuny skalní a lasice hranostaje.

Stejně jako v předešlých letech procházeli mapovatelé přidělené trasy a dokumentovali pobytové znaky rysů, vlků, případně medvědů (stopy, trus, kořist). Akce se za účasti více než sedmdesáti profesionálních a dobrovolných ochránců přírody konala opět ve spolupráci s Hnutím DUHA.

Výsledky mapování budou uloženy do náleзовé databáze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a využity při rozhodování v ochraně přírody. Záznamy o výskytu velkých šelem a jejich pobytových znaků může každý zadávat pomocí mobilní aplikace BioLog. ●

▶ Začíná další sezona **na krkonošských loukách**

Krkonošský národní park je znám svou arktoalpínskou tundrou a krkonošskými lesy. Neméně významným fenoménem však byly a jsou zdejší louky, **na nichž se nachází pestrá rodina rostlin i živočichů vázaných svým životem právě na louky.**

Aby tomu tak bylo i nadále, Správa KRNAP už více než dvě desetiletí aktivně podporuje péči o louky našich nejvyšších hor. Využívá k tomu prostředky z programů Ministerstva životního prostředí a Operačního programu Životní prostředí. V loňském roce byla částkou 12,5 milionu korun podpořena péče na 750 hektarech krkonošských luk. Posledním zdrojem financování je Program

rozvoje venkova Ministerstva zemědělství, kdy Správě KRNAP přísluší pouze komunikace s hospodáři ohledně vhodných způsobů a termínů zemědělských prací.

Jakmile se roční období přehoupne do jara, nastává krátké intenzivní období příprav před hlavní sezonou růstu, kvetení, rozmnožování, sečení a mnohého dalšího. Nový život se nerodí jen venku, ale i u našich hospodářů.

S příchodem jara je zapotřebí louky připravit. To spočívá zejména ve vyhrabání staré trávy. S tím na menších botanicky vzácných lokalitách pomáhají žáci především místních škol. Větším loukám musí postačit strojní vláčení čechrající mech i polehlou stařinu a zarovnávací nerovnosti třeba po podzimním rytí divokých prasat. Vláčení též příznivě podporuje vsakování jarní vláhy, dostupnost živin, odnožování a vzházení slabších druhů rostlin.

S příchodem jara také začíná fungovat terénní pracovní skupina, která bude jako součást projektu Obnovný management krkonošských luk do konce listopadu na loukách pomáhat s výřezy náletových dřevin, úpravou stružek a sběrem kamenů i v boji s invazivními druhy rostlin (šťovíkem alpským, lupinou mnoholistou, křídlatkami i dalšími).

Zmiňovaný projekt, běžící od roku 2018, má před sebou poslední dvě sezony. Doposud bylo do péče o louky zapojeno 54 hospodářů. Zejména díky nim se projektu každoročně daří zajistit péči pro přibližně 350 hektarů na 50 lokalitách po celém území národního parku (např. Zadní Rennerovky, Friesovy Boudy, Dvoračky, Studniční Boudy, Braunovy Louky a mnohé další).

Hospodáři prospívají loukám řadou prací. V minulém roce bylo pouze v rámci projektu vláčeno 108 hektarů, hospodářskými zvířaty bylo vypaseno bezmála 130 hektarů luk (nejčastěji ovce, kravy, ale i koňmi), navíc na 50 hektarech byly přesekány nedopasky. Na 45 hektarech proběhla senoseč, 70 hektarů bylo posekáno s následným odvozem travní hmoty. Dále se podařilo pohnojit 8 hektarů luk a povápnit 13 hektarů. ●

▶ MŽP podpoří **projekty z programu LIFE 90 milionů korun**

Ministerstvo životního prostředí vyhlašuje národní výzvu na spolufinancování projektů předkládaných v rámci programu LIFE v oblastech Životní prostředí a Opatření v oblasti klimatu.

Součástí je také podpora přípravy a zpracování projektové dokumentace a podpora spolufinancování partnera projektu. Navíc se zvyšuje podpora pro spolufinancování projektů v rámci národní výzvy.

Pro rok 2022 počítá Ministerstvo životního prostředí s podporou 90 milionů korun, z toho 77 milionů korun na spolufinancování projektů, 3 miliony na přípravu projektové dokumentace a 10 milionů na spolufinancování partnera projektu.

„Ministerstvo životního prostředí nabízí žadatelům maximální podporu, proto národní výzvu vyhlašujeme každý rok a snažíme se ji pokaždé nějak vylepšit. Ministerstvo je zároveň národním kontaktním místem pro program LIFE v Česku. Díky tomu můžeme poskytnout nejen finanční podporu, ale také možnost konzultací a účast na seminářích, které pořádají kolegové z odboru finančních a dobrovolných nástrojů,“ říká ministryně životního prostředí Anna Hubáčková.

Ministerstvo letos zvýšilo podporu pro spolufinancování projektů v rámci národní výzvy na jeden projekt, případně na jednoho partnera. Hlavního žadatele lze nově podpořit až do výše 15 milionů korun a partnera projektu až do výše 1,5 milionu korun. Maximální míra podpory z konečných způsobilých výdajů zůstává maximálně 20%, a to v případě jak hlavního žadatele, tak partnera projektu. Poskytnutí finančních prostředků je podmíněno úspěchem projektů v evropské výzvě vyhlašované Evropskou komisí a předložením projektových návrhů splňujících požadavky národní výzvy programu LIFE.

V rámci národní výzvy mohou žadatelé získat podporu i na přípravu projektové dokumentace. „Každý rok se snažíme českým žadatelům nabídnout něco navíc. Letos jsme mimo jiné upravili výši podpory na přípravu projektů. Vyšli jsme žadatelům vstříc a při splnění všech podmínek částku navýšili o 40 tisíc korun, tedy z loňských 240 tisíc na letošních maximálně 280 tisíc korun na jeden projekt,“ vysvětluje ředitel odboru finančních a dobrovolných nástrojů MŽP Tomáš Kažmierski.

LIFE představuje především vhodný zdroj financování nápadů českých podnikatelů i představitelů malých, středních i velkých firem. Zajímavý je ovšem nejen pro podnikatele, kteří pro realizaci svých nápadů potřebují finanční prostředky, ale také pro neziskové organizace, kraje, města, vysoké školy i vědecko-výzkumné instituce, jejichž snahou je aplikovat výsledky své práce ve výrobě. Dotazy k vyhlášené výzvě je možné zasílat v průběhu celé výzvy na e-mailovou adresu life@mzp.cz. Další informace o programu jsou dostupné na webu MŽP nebo programu LIFE. ●

► **Ve vojenských lesích vzniklo vloni osm nových rybníků a vodních nádrží, které mají v době klimatických změn v přírodě zadržet více vody.** Pět projektů dokončily Vojenské lesy a statky ČR (VLS) v bývalém vojenském újezdu Ralsko, dvě vodní nádrže vyrostly na Brdech, nová malá vodní nádrž vznikla také v moravském vojenském újezdu na Libavé, kde státní podnik také dokončil vodní dílo Čermná.

VOJENSKÉ LESY INVESTOVALY VLONI DO ZADRŽOVÁNÍ VODY 28 MILIONŮ, VZNIKLO OSM NOVÝCH NÁDRŽÍ

Foto: Vojenské lesy a statky ČR

Foto: Vojenské lesy a statky ČR

Investice do osmi malých vodních ploch v lesích je součástí programu na zadržování vody v krajině Živá voda VLS, který státní podnik spustil v roce 2015. S využitím dotací ze strukturálních fondů Evropské unie od té doby lesníci vybudovali čtyři desítky rybníků a nádrží a další desítky menších staveb – tůň a napajedel.

„Nesnažíme se budovat v lesích žádné velké vodní plochy, hlavním cílem je zasadit do krajiny velké množství malých rybníků a nádrží, které zde zadrží vodu, zlepšit mikroklima v bezprostředním okolí a budou sloužit jako životní prostor živočichům i flóře. Někde v rámci programu budujeme v lesích zcela nové vodní plochy, jako třeba na Brdech. Jinde v rámci programu Živá voda vracíme do krajiny hlavně historické vodní plochy, které zde byly, jako například v Ralsku nebo na Šumavě,“ vysvětlil ředitel VLS Ivo Dohnal.

K desítkám vodních nádrží a rybníků z předchozích let tak ve vojenských lesích v minulém roce přibýlo dalších osm. Nejvíce jich bylo dokončeno v lokalitách lesnické divize Mimoň, která spravuje severočeské Ralsko a bývalý výcvikový prostor Mladá na Mladoboleslavsku.

V Mladé tak začátkem roku byla dokončena obnova lesních rybníků Knížecí a Lutovnick na Smilovickém potoce nedaleko městysu Loučeň. V Ralsku pak VLS dokončily obnovu dvou rybníků z Novodvorské kaskády na Svěbořickém potoce u Mimoně. Na Mukařovském potoce u Mnichova Hra-

diště pak byl revitalizován Mukařovský rybník a vznikly zde dvě nové tůně.

Na konci loňského roku dokončily Vojenské lesy také dvě nové lesní nádrže na Brdské vrchovině, které by měly přispět ke zvýšení jejich biodiverzity a zvýšit objem vody, kterou toto pohorí se strategickým významem po vodní bilanci ve Středočeské a Plzeňském kraji zadržuje. První z nich, malá vodní nádrž Klášterka, se nachází nad loveckým zámečkem Tři trubky, druhým vodním dílem je nádrž Hejl jihozápadně od obce Podluhy, která by vedle zadržování vody v krajině, zvýšení biodiverzity a krajinoformních funkcí měla plnit také účel ochrany obcí před povodněmi.

Na Šumavě lesníci VLS z Horní Plané v loňském roce pokračovali v obnově klauz v povodí řeky Blanice. Po obnově Puchárenského rybníku v roce 2019 se do šumavské krajiny vrátila ve vojenském újezdu Boletice další vodní plocha, která historicky sloužila jako rezervoár pro splavování dříví – splavovací nádrž Černý potok. Vedle zadržování vody a rozvoje biodiverzity v lokalitě bude mít nyní nádrž další důležitou funkci: bude podporovat kriticky ohroženou perlorodku říční, jejíž největší středoevropská populace žije v šumavské řece Blanici. Nádrž bude díky své konstrukci podporovat zlepšení potravních podmínek pro perlorodku.

Na Olomoucku ve vojenském újezdu Libavá pak Vojenské lesy vybudovaly ma-

lou vodní nádrž Údolná dolní, jejíž hlavní funkcí je zvýšení biodiverzity zdejší přírody. Nové vodní dílo u Města Libavá má totiž speciální výležiště a zimoviště pro obojživelníky. Na Libavé VLS také v roce 2021 zrekonstruovaly na Plazském potoce nádrž Čermná horní. Vodní dílo má nový přeliv a vypouštěcí zařízení.

Celkem do těchto vodních děl Vojenské lesy a statky investovaly v loňském roce bezmála 28 milionů korun. „Na projekty z programu Živá voda VLS využíváme podporu ze strukturálních fondů Evropské unie. Proto i v loňském roce většinu těchto nákladů pokryly dotace z Operačního programu Životní prostředí, konkrétně šlo o 21,5 milionu korun. V letošním roce chceme stejným způsobem spustit projekty na obnovu dvou rybníků v Ralsku, chceme se ale také zaměřit na menší projekty na zadržování vody v lesích, především na tůně a napajedla pro zvěř,“ doplnil ekonomický náměstek VLS Zdeněk Mocek.

Do krajiny by se tak v Ralsku měl vrátit Černý rybník na kaskádě Hradčanských rybníků v Ralsku, kolem kterého vede oblíbená cyklostezka VLS, Mariánský rybník, v oboře Velký Dub by měly vzniknout nové tůně. Na Libavé státní podnik plánuje budování tůň v lokalitě U Rakušana, lesníci na Brdech chtějí pokračovat v budování těchto malých vodních ploch ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny. V minulých letech takto vznikly v nejmłodší chráněné krajinné oblasti na čtyři desítky tůň. ●

Foto: Vojenské lesy a statky ČR

3

Foto: Vojenské lesy a statky ČR

4

Foto: Vojenské lesy a statky ČR

5

Foto: Vojenské lesy a statky ČR

6

Foto: Vojenské lesy a statky ČR

7

1., 2., 5.-7. RALSKO. V Ralsku VLS dokončily obnovu dvou rybníků z Novodvorské kaskády na Svěbořickém potoce u Mimoně.

3. BRDY. Na konci loňského roku dokončily Vojenské lesy také dvě nové lesní nádrže na Brdské vrchovině. První z nich je malá vodní nádrž Klášterka.

4. ŠUMAVA. Do šumavské krajiny se vrátila ve vojenském újezdu Boletice další vodní plocha – splavovací nádrž Černý potok

AKTUÁLNÍ VÝZVY

NÁRODNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Elektromobilita Ukončení příjmu žádostí: 15. 12. 2023 Alokace: 600 000 000 Kč	Výzva č. 3/2022 podporuje nákup nových vozidel do nabytí vlastnictví žadatele, v případě příspěvkových organizací do nabytí správy nebo příslušnosti hospodaření, či pronájem vozidla formou finančního leasingu. Podporovány jsou elektromobily a automobily s vodíkovým pohonem. Dále je podpora určena na pořízení tzv. chytrých nevěřejných dobíjecích stanic pro elektricky poháněná vozidla (podporováno pouze s nákupem vozidla). Výzva je vyhlášena v rámci Národního plánu obnovy.
Ochrana ozonové vrstvy Ukončení příjmu žádostí: 31. 10. 2022, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 20 000 000 Kč	Výzva č. 2/2022 podporuje projekty, které pomáhají chránit ozonovou vrstvu Země. Cílem je snížení emisí a vypouštění látek poškozujících ozonovou vrstvu Země a fluorovaných skleníkových plynů do ovzduší. Výzva podporuje sběr a recyklaci skleníkových plynů. Přispěje také na jejich likvidaci i na vybavení školicích center pracovníků s alternativními látkami. Oproti dřívějším výzvám se již netýká jen regulovaných látek, jako jsou freony či halony, ale zaměřuje se i na fluorované skleníkové plyny, které významně přispívají ke globálnímu oteplování.
Zelená stuha Ukončení příjmu žádostí: 1. 4. 2025 Alokace: 21 000 000 Kč	Výzva č. 1/2022 je určena pro obce oceněné titulem „Zelená stuha“ a „Zelená stuha ČR“. Ty si mohou požádat o dotaci na zeleň, obnovu a budování cest, rekonstrukce drobných stavebních objektů a další projekty jako například revitalizace vodních toků a ploch či environmentální vzdělávání. Maximální výše podpory na jeden projekt je až 100 % z celkových způsobilých výdajů.
Emise ze stacionárních zdrojů Ukončení příjmu žádostí: 15. 1. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 30 000 000 Kč	Výzva č. 14/2021 přispěje ke snížení emisí těžkých kovů a pachových látek ze stacionárních zdrojů průmyslových a dalších provozů. Cílem podpory je omezit negativní dopady na kvalitu ovzduší a lidské zdraví a míru obtěžování obyvatelstva zápachem. Za peníze z dotace je možné pořídit technologie vedoucí ke snížení emisí vybraných těžkých kovů – olova, arsenu, kadmia, niklu a rtuti – a technologie vedoucí ke snížení emisí pachových látek.
Pakt starostů a primátorů pro klima a energii Ukončení příjmu žádostí: 8. 8. 2022, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 15 000 000 Kč	Výzva č. 13/2021 je určena na projekty iniciativy Pakt starostů a primátorů pro klima a energii, jednotliví žadatelé mohou získat až 2 miliony korun. Prostředky umožní zpracovat akční plány pro udržitelnou energii a klima či uspořádat akce pro veřejnost na aktuální témata jako energetická efektivita, využití obnovitelných zdrojů energie či odolnost vůči změně klimatu.
Energetické úspory veřejných budov Ukončení příjmu žádostí: 30. 9. 2022 Alokace: 3 285 000 000 Kč	Výzva č. 12/2021 rozděluje prostředky, které jsou určeny vlastníkům veřejných budov na provedení energeticky úsporné renovace pomocí kombinace zateplení obálky budovy včetně výměny oken, řízeného větrání se zpětným získáváním tepla, vnějších pohyblivých stínících prvků a účinných technologií snižujících spotřebu energie či zajišťujících efektivní výrobu elektřiny a tepla, přednostně s využitím obnovitelných zdrojů energie. Výzva je primárně určena pro projekty 146. výzvy Operačního programu Životní prostředí nepodpořené z důvodu nedostatečné alokace prostředků, nicméně je možné podat i zcela nový projekt. Výzva je vyhlášena v rámci Národního plánu obnovy.
Odstranění černých skládek Ukončení příjmu žádostí: 30. 6. 2022 Alokace: 50 000 000 Kč	Výzva č. 11/2021 je určena pro obce s rozšířenou působností, které mají na svém území černé skládky, tedy nezákonně soustředěný odpad odložený mimo místa k tomu určená. Minimální částka určená pro jeden projekt je 50 tisíc korun, maximální 0,5 milionu korun.
Hospodaření s vodou v obcích Ukončení příjmu žádostí: 31. 8. 2022, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 1 754 000 000 korun	Výzva č. 10/2021 se zaměřuje na finanční podporu efektivního hospodaření se srážkovou vodou na zastavěném území obcí a protipovodňových opatření se širokým využitím přírodních blízkých prvků. Finance jsou poskytnuty z Národního plánu obnovy. Dotaci je možné získat například na vsakovací a retenční zařízení, akumulační nádrže na zachytávání srážkových vod, propustné zpevněné povrchy nebo zelené střechy. Výzva je vyhlášena v rámci Národního plánu obnovy.

Zdroje vody Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 450 milionů korun	Výzva č. 9/2021 pokračuje v podpoře realizace nových nebo regenerace/intenzifikace stávajících zdrojů vody pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou. Dotaci je možné získat i na realizaci nových nebo zkapacitnění stávajících přivaděčů pitné vody, včetně instalace nezbytné technologie a napojení na stávající vodovod, či na vytvoření nového veřejně přístupného odběrného místa pitné vody tam, kde není vodovod realizován. Žadateli mohou být obce, dobrovolné svazky obcí, obchodní společnosti či zájmová sdružení právnických osob ovládaná z více než 50 % obcemi a městy nebo jinými veřejnoprávními subjekty.
Výkup pozemků ve zvláště chráněných územích Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 95 500 000 korun	Výzva č. 8/2021 navazuje na předchozí podobné výzvy a umožňuje zlepšení podmínek pro praktickou péči o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a podporu biodiverzity v nich. Státní vlastnictví pozemků umožní správám národních parků a Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR realizaci vhodného managementu dle schválených plánů péče nebo zásad péče. Oprávněnými žadateli jsou správy národních parků a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.
Domovní čistírny odpadních vod Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 300 000 000 korun	Výzva č. 7/2021 je zaměřena na podporu realizace soustav individuálních čistíren odpadních vod v podobě DČOV do kapacity 50 ekvivalentních obyvatel pro budovy využívané k trvalému rodinnému bydlení (zejména rodinné a bytové domy) a pro budovy ve vlastnictví dané obce v oblastech, kde není z technického či ekonomického hlediska možné připojit nemovitosti ke stokové síti zakončené ČOV.
Výsadba stromů – grantové schéma Ukončení příjmu žádostí: 30. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 150 000 000 Kč	Výzva č. 5/2021 je zaměřena na podporu výsadby stromů prostřednictvím grantů erudovaným nestátním neziskovým organizacím a místním akčním skupinám. Cílem je podpořit co největší počet výsadeb stromů v terénu paralelně s realizací projektů podpořených v rámci výzvy č. 4/2021, urychlení administrace a znásobení zdrojů financování prostřednictvím zapojení soukromých prostředků. Žádat mohou nestátní neziskové organizace s prokazatelnou zkušeností s poskytováním podpory na výsadbu stromů a místní akční skupiny (MAS).
Výsadba stromů – individuální projekty Ukončení příjmu žádostí: 30. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 270 000 000 Kč	Výzva č. 4/2021 cílí na zlepšení životního prostředí v obcích a jejich okolí prostřednictvím podpory individuálních projektů a zapojení veřejnosti. Jejím cílem je přispět ke zlepšení kvality veřejného prostoru a ovzduší, k vyrovnání teplotních extrémů a zadržování vody. Předmětem podpory je výsadba stanovištně vhodných druhů listnatých stromů na veřejně přístupných místech, případně v uzavřených vnitroblocích bytových domů využívaných ke komunitnímu setkávání. Žádat mohou subjekty s prokazatelným vztahem k místu realizace projektu s výjimkou politických stran a hnutí.
Územní studie krajiny Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 35 000 000 Kč	Výzva č. 14/2016 nabízí obcím kofinancování ve výši 10 procent na projekty územních studií krajiny podpořených z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) v gesci Ministerstva pro místní rozvoj. Podmínkou získání dotace je vydané rozhodnutí o poskytnutí finanční podpory v IROPu, konkrétně v prioritní ose 3 operačního programu, určené na územní studie krajiny. O dotaci mohou žádat obce s rozšířenou působností.

AKTUÁLNÍ VÝZVY OPERAČNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ 2014–2020

Potravinové banky Ukončení příjmu žádostí: 30. 11. 2022 Alokace: 200 000 000 Kč	162. výzva je zaměřena na vybudování či rozšíření infrastruktury potravinových bank. Jedná se především o budování či rekonstrukci skladů potravin, nákup dopravních prostředků a manipulační techniky a pořízení vybavení skladů potravin. Oprávněnými žadateli jsou potravinové banky. Nejzazší datum pro ukončení fyzické a finanční realizace operace je 31. prosince 2023.
--	--

Spolufinancováno
Evropskou unií

INDIKATIVNÍ HARMONOGRAM VÝZEV V OPERAČNÍM PROGRAMU

IDENTIFIKACE OBLASTI PODPORY				
	Číslo a název specifického cíle	Číslo výzvy	Číslo a název opatření	
	1.1 Podpora energetické účinnosti a snižování emisí skleníkových plynů	x 1.1.2	Snížení energetické náročnosti / zvýšení účinnosti technologických procesů	
		x 1.1.3	Výstavba nových veřejných budov, které budou splňovat parametry pro pasivní nebo plusové budovy	
	1.2 Podpora energie z obnovitelných zdrojů v souladu se směrnicí (EU) 2018/2001, včetně kritérií udržitelnosti stanovených v uvedené směrnici	x 1.2.1	Výstavba a rekonstrukce obnovitelných zdrojů energie pro veřejné budovy	
		001 1.2.3	Výměna nevyhovujících spalovacích zdrojů na tuhá paliva a pořízování domovních předávacích stanic	
	1.3 Podpora přizpůsobení se změnám klimatu, prevence rizik a odolnosti vůči katastrofám	x 1.3.6, 1.3.7	Opatření 1.3.6 a 1.3.7	
		x 1.3.9	Podpora preventivních opatření proti povodním a suchu, zejména budování, rozšíření, zkvalitnění a obnova monitorovacích, předpovědních, hlásných, výstražných a varovných systémů; zpracování digitálních povodňových plánů, zpracování analýzy odtokových poměrů	
		x 1.3.11	Monitoring a rebalance dlouhodobě využitelných zdrojů podzemních vod pro obce v krystaliniku Českého masivu	
		x 1.3.12	Obnova stability svahů, stabilizace a sanace extrémních svahových nestabilit vzniklých v důsledku přírodních jevů	
		x 1.3.13	Investice do modernizace vzdělávacích environmentálních center zaměřených na změnu klimatu	
		x 1.3.14	Prevence a řízení antropogenních rizik	
	1.4 Podpora přístupu k vodě a udržitelného hospodaření s vodou	x 1.4.1	Dobudování a výstavba čistíren odpadních vod; dobudování a výstavba kanalizace	
		x 1.4.4	Výstavba a modernizace vodovodních přivaděčů a vodovodních řadů; výstavba úpraven vody; výstavba, intenzifikace nebo revitalizace stávajících vodních zdrojů	
		x 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3	Opatření 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3	
		x 1.4.4, 1.4.5	Opatření 1.4.4, 1.4.5	
		x 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3	Opatření 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3	
	1.5 Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje	x 1.5.1 - 1.5.4	Opatření 1.5.1-1.5.4	
		x 1.5.5, 1.5.7, 1.5.8	Opatření 1.5.5, 1.5.7, 1.5.8	
		x 1.5.6, 1.5.9, 1.5.10, 1.5.11	Opatření 1.5.6, 1.5.9, 1.5.10, 1.5.11	
	1.6 Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury, a to i v městských oblastech, a snižování všech forem znečištění	x 1.6.8	Náhrada nebo rekonstrukce stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší včetně realizace dodatečných technologií a změny technologických postupů	
		x 1.6.9, 1.6.10	Pořízení a modernizace systémů pro posuzování a vyhodnocení úrovně znečištění ovzduší a souvisejících meteorologických aspektů a pořízení a modernizace systémů pro archivaci a zpracování údajů o znečišťování ovzduší / pořízení a náhrada monitorovacích systémů pro kontinuální měření emisí znečišťujících látek včetně pořízení on-line systémů k jejich prezentaci	
		x 1.6.12	Odstranění rizik kontaminace ohrožující lidské zdraví, vodní zdroje nebo ekosystémy a rekultivace starých skládek	

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ 2021-2027 NA ROK 2022* (k 30. březnu 2022)

ZACÍLENÍ VÝZVY	ZÁKLADNÍ PLÁNOVANÉ ÚDAJE O VÝZVĚ		
Upřesnění zacílení výzvy	Druh výzvy	Plánované datum vyhlášení výzvy	Předpokládané datum ukončení příjmu žádostí
Energetické úspory ve veřejné infrastruktuře (zvláště gastro a průmyslový provoz ve zdravotnictví, školství a sociálních službách)	průběžná	07/22	05/23
Výstavba nových veřejných budov	průběžná	07/22	05/23
Využití obnovitelných zdrojů energie v budovách a veřejné infrastruktuře	průběžná	07/22	05/23
Výměna kotlů pro nízkopříjmové domácnosti	průběžná	02/22	06/22
Realizace přírodních blízkých protipovodňových opatření a opatření zaměřených na nakládání se srážkovými vodami	průběžná	09/22	10/23
Realizace monitorovacích, předpovědních, hlásných, výstražných a varovných systémů; zpracování digitálních povodňových plánů	průběžná	11/22	04/23
Vrtné hydrogeologické průzkumy, analýzy; bilance zásob podzemní vody	průběžná	07/22	08/22
Stabilizování a sanace svahových nestabilit a skalních řícení atd.	průběžná	11/22	05/23
	kolová	09/22	01/23
	průběžná	11/22	11/23
Výstavba centrální ČOV (popř. decentralizované ČOV) a výstavba/dostavba kanalizace za účelem napojení nových obyvatel na kanalizaci	průběžná	07/22	02/23
Výstavby/dostavby vodovodu v lokalitách, kde neexistuje zásobování pitnou vodou z veřejného vodovodu			
Výstavba centrální ČOV (popř. decentralizované ČOV), intenzifikace ČOV a výstavba/dostavba kanalizace; retenční nádrže a odlehčení na jednotné kanalizaci	kolová	07/22	10/22
Výstavba/dostavba vodovodů, zdroje vody, výstavba a intenzifikace úpraven pitné vody	kolová	11/22	02/23
Výstavba centrální ČOV (popř. decentralizované ČOV), intenzifikace ČOV a výstavba/dostavba kanalizace; retenční nádrže a odlehčení na jednotné kanalizaci			
Výstavba/dostavba vodovodů, zdroje vody, výstavba a intenzifikace úpraven pitné vody	průběžná	10/22	10/23
Kompostéry; re-use centra; potravinové banky; vratné nádoby a obaly	průběžná	07/22	10/23
Sběr a svoz odpadů; nakládání s čistírenskými kaly; materiálové využití odpadů	průběžná	07/22	10/23
Třídění a dotřídování odpadů; energetické využívání odpadů; chemická recyklace; nakládání s nebezpečnými odpady	kolová	07/22	12/22
S ohledem na množství technických řešení a různorodost řešených zařízení nelze poskytnout úplný výčet podporovaných aktivit	průběžná	07/22	07/23
S ohledem na množství technických řešení a různorodost řešených zařízení nelze poskytnout úplný výčet podporovaných aktivit	průběžná	07/22	07/23
	kolová	07/22	10/22

* Tento indikativní harmonogram může být dále upravován, včetně doplnění dalších výzev, změn alokací a termínů. Výzvy v oblasti ochrany přírody, krajiny a biodiverzity nejsou v harmonogramu zatím uvedeny.

OSKERUŠE V OSKOŘÍNKU

V Oskořínku na Nymbursku udělali zdánlivě jednoduchou věc. Vysadili alej a založili sad. Takový krok je důležitější, než by se na první pohled mohlo zdát. **Stačí si uvědomit, jakým přínosem pro krajinu aleje vždycky byly, jsou a budou. A totéž platí pro staré, obnovované i nově zakládáné sady.**

Foto: archiv obce Oskoříněk

Historický vývoj alejí začíná u pěšin existujících od nepaměti. K významnému rozvoji a zahušťování sítě cest a místních spojnic, zajišťujících komunikaci mezi vesnicemi a panstvími, docházelo od třináctého století, tedy v průběhu středověké kolonizace. Tehdy u nás vyrostl velký počet dvorců, dědin i nejstarších měst, která posouvala trvalé osídlení z centra země do tehdy neprůchodných a nevyužívaných oblastí vrchovin a pohraničních hor.

Doba panování Karla IV. je pro krajinu mimořádně významná. Rozkvět našich zemí je dán nárůstem počtu obyvatelstva, zakládáním nových dvorů, vsí a měst, rozmachem dolů, hutí, ale i zakládáním vinic, zahrad a chmelnic. Karel IV., který trávil mnoho času na cestách a dobře znal jejich vojenský a komunikační význam a systém, začal zavádět silné cesty – silnice.

Renesanční život šlechty, která přesídlila z hradů do pohodlnějších zámků, vedl ke zkrášlení krajiny a spolu se zakládáním letohrádků vznikaly první aleje.

Ve druhé polovině sedmnáctého století ovládl architekturu barokní sloh. Příjezdové cesty s alejemi dodávaly zámkům a panským sídlům velkoleposti. Také „církvní krajinářství“ utvářelo krajinu množstvím poutních míst s kostely, kaplemi a křížovými cestami zvýrazněnými liniemi alejí.

Na „panskou“ krajinnou architekturu navazovalo „lidové krajinářství“ s kapličkami, křížky a božími mukami doprovázenými stromy. Venkovské aleje vedly k mlýnům, kovárnám, bělidlům a valchám. Cesty s alejemi propojily vesnice a stavení s krajinou v jeden celek.

V přípisu z roku 1752 je uložena povinnost sázet stromy u nových císařských sil-

nic z důvodů hospodářských, estetických, orientačních a bezpečnostních. Nejvíce alejí vzniklo za vlády Marie Terezie a Josefa II., kdy se začaly vysazovat také ovocné aleje. Měly chránit cestující před slunečním žářem a pochoduující vojska před spatřením a zásobovat je ovocem.

Na přelomu osmnáctého a devatenáctého století přišla z Anglie nová krajinářská tvorba, která se po francouzském stylu formální zahrady odcizené přírodě vrací zpět k estetice přírodě blízké krajiny. Zbořily se středověké hradby, ostrá hranice mezi městem a krajinou zmizela. Novým prvkem se staly pyramidální topoly vysazované podél silnic za Napoleonova tažení Evropou – to pro jejich rychlý růst, nezvyklý tvar a velikost usnadňující orientaci.

V polovině devatenáctého století pokračovala dostavba císařských silnic a bylo započato s vedlejšími, nestátními silnicemi. Zákon nařídil podél nich sázet aleje, obzvláště stromy ovocné a moruše. Výsad-

ba ovocných stromů u silnic se rozmáhala, zatímco aleje vysazené v období baroka zestárlý a některé byly vykáceny nebo ustoupily úpravám silnic. Šíření ovocných stromořadí pak pokračovalo i ve dvacátém století, hlavně kvůli využití plodů.

Praktické dědictví

Aleje jsou naším přírodním i kulturním dědictvím, otiskem v duši i výsledkem naší lidské praktičnosti. A tak je naše země protkána tisíci kilometry silnic, silniček a polních cest. Většinu z nich lemují stromořadí. Tak tomu bylo od nepaměti. Aleje jsou svědectvím promyšleného komponování krajiny s naplněním estetických ambicí tehdejších elit, ale i šetrného přístupu venkovského lidu k okolnímu prostředí.

Stromy v zemědělské krajině, ať už samostatně stojící, skupiny, remízky, či zformované v aleje, jsou významné pro rostliny, živočichy i člověka.

Velkorysý přístup našich předků k vysazování stromořadí symbolizuje alej spojující Jičín s Libosadem u Valdštejské lodže. Tehdejší šlechta nebyla limitována délkou jedné generace, sázelo se pro děti a děti dětí. Nikdy nedokončený barokní komplex byl vytvářen v letech 1632 až 1634. Areál zahrady a obory je komponován na podélnou pohledovou osu vycházející od letohrádku s lodží.

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje
1 380 027,67 Kč

Příspěvek EU
1 104 022,13 Kč

Foto: archiv obce Oskořínek

Foto: archiv obce Oskořínek

PROČ JE DOBRÉ MÍTI ALEJE

Oficiálně se jako hlavní důvod pro kácení alejí uvádí jejich nebezpečnost. Silničáři i některé policejní správy tvrdí, že stromy rostoucí podél silnic mohou za tragické nehody. Skutečnost je však jiná. Z policejních statistik vyplývá, že hlavními příčinami dopravních nehod jsou chyby řidičů: nevěnování pozornosti řízení vozidla, nedodržení bezpečné vzdálenosti, nesprávné otáčení nebo couvání, nepřizpůsobení rychlosti stavu vozovky a podobně. Dobrých důvodů, proč zachovávat, obnovovat a vysazovat aleje je naopak mnoho.

Stromořadí utvářejí harmonický charakter české krajiny a její typický ráz. V létě alej chrání cestovatele před slunečním žářem. Ocení to pěší, cyklisté i řidiči aut – stín brání oslnění sluncem a chrání povrch vozovky před přehřátím a následným vyjížděním kolejí do změkklého povrchu nebo před praskáním. V noci nebo za deště či mlhy usnadňuje stromořadí řidičům orientaci, ukazuje směr. Alej působí jako přírodní větrolam, zmírňuje boční vítr a omezuje víření prachu z polí. V zimě snižuje riziko tvoření sněhových jazyků. Stromy pohlcují jemný poléťavý prach a další škodliviny produkované automobily. Průměrný strom spotřebuje za život na 24 milionů metrů krychlových oxidu uhličitého, skleníkového plynu způsobujícího změny klimatu. Stromořadí omezuje hluk, který se ze silnic šíří k obytné zástavbě. Zejména pokud stromořadí doplňují keře, může být účinek významný. Stromořadí jsou po někdejší zničení remízů posledním zbytkem přírody mezi chemicky ošetřovanými monokulturními poli a asfaltovou vozovkou. Každý vzrostlý strom je domovem desítek nebo i stovek druhů rostlin a živočichů. Platí to zejména pro hmyz, ptáky a drobné živočichy.

ALEJE jsou součástí naší krajiny od nepaměti. Čerstvě vysazené stromy se časem promění v košaté stromy, které budou lemovat lidskou cestní síť. Traduje se, že Napoleon nechal vysázet stromové aleje podél cest, aby jeho vojáci mohli pochodovat ve stínu. Věřme, že aleje budou sloužit především přírodě a lidem.

Oskeruše je nejstarší a nejpłodnější ovocný strom Evropy. I 300 let starý strom plodí přes tunu ovoce ročně. Je to nejmohutnější druh jeřábu s největšími plody. Oskerušové dřevo je z evropských dřevin nejtvrdší. Největší oskeruše na světě údajně rostou na Strážnicku. Ve Tvárožné Lhotě mají oskeruše každoročně svou slavnost.

Na stromech mohou ptáci odpočívat, hnízdit i z nich vyhledávat a lovit svou kořist, kterou jsou hmyzí škůdci i hlodavci, a vlastník pole tak má zcela zdarma zajištění biologickou ochranu úrody. Možnost využití stromů v krajině je pro ptáky mnohdy životně důležitá. V dnešní kulturní krajině pro ně není dostatek míst k odpočinku a oni často usedají například na sloupy elektrického vedení, na nichž může snadno dojít k jejich úrazu či usmrcení. Odhaduje se, že jen v Česku za rok na sloupech a drátech elektrického vedení zahyne nebo se zraní až několik desítek tisíc ptáků.

Stromy, které na sebe navazují ve stromořadích, fungují jako velmi účinný a využívaný biokoridor pro řadu druhů živočichů. Mnoho zvláště menších živočichů od ptáků až po hmyz nerado překonává dlouhé vzdálenosti, jako jsou třeba dlouhé lány polí, kde se nemají možnost okamžitě ukrýt před predátorem, a přemisťují se raději kratšími přelety mezi stromy. Stromořadí tak nasměrují hmyzožravé ptáky i dravce přímo tam, kde jsou nejvíce potřeba a kde se mohou vypořádat se škůdci.

Jednou z nejpodstatnějších funkcí stromů v krajině je jejich schopnost zabránit erozi půdy, která je v současné době jednou z velkých hrozeb pro zemědělskou krajinu. Stromy navíc zadržují v místě vodu a udržují tak stabilní vodní režim a mikroklimatické podmínky. V lokalitách bez stromů dochází k velkým teplotním výkyvům, zvyšuje se větrná eroze a vodní režim je kvůli odvodu vody z krajiny narušen, což může mít alarmující důsledky ve snižování výnosů zemědělských plodin i v jejich kvalitě.

Přesto byla v období po druhé světové válce řada stromořadí vykáčena kvůli rozšiřování silnic, vyvolanému nárůstem automobilového provozu. Zbývajícím alejím nikdo nevěnoval potřebnou péči a nová stromořadí se vysazovala jen málo. V roce 2006 začaly krajské správy silnic, které ošetřují silnice II. a III. třídy, ve všech krajích plošně kácet aleje. Stejná situace se opakovala v zimě 2008.

V posledních letech se ale trend obrací a vztah k alejím se narovná. Z mnoha dobrých důvodů se stará stromořadí obnovují a nová vysazují. A to se stalo i v Oskořínku na Nymbursku. Důvody k tomu byly historické i „poetické“.

„Podle historických pramenů se dle jedné z více variant jmenuje naše obec Oskoříněk po dřevině nazývané oskeruše neboli oskoruše, která zde prý hojně rostla,“ uvádí starostka Oskořínku Dana Ottová.

Oskeruše je největší a nejplodnější ovocná dřevina v celé Evropě a v posledních letech se opět vrací k vinohradům a polním cestám. Lahodné plody oskeruše a jejich léčivé účinky znali už staří Římané. Plody se zpracovávají na ovocný čaj, marmelády, mošty, tinkturu z pupenů, která blahodárně působí na křečové žíly, a především pak na léčivou pálenku oskerušovic. Již za Rakouska-Uherska a později za první republiky ji skupovali věhlasní lékaři a konzumovali ji coby „elixír pro vnitřnosti a zažívání“. Os-

Foto: ©Malleo/Fotky&Foto

Na našem území se nachází 193 památných alejí, v nichž roste 15 600 stromů. Nejvíce z nich je ve Středočeském kraji (38), druhým krajem nejbohatším na aleje je Vysočina (35).

kerušovice napomáhá předcházet trávícím problémům a odstraňovat je, reguluje a čistí mizní a krevní systém, upravuje nízký tlak a v současné době je prý vhodná k prevenci některých civilizačních chorob. Ale nejjednodušší a také nejzdravější způsob užívání je jíst zralé, měkké krémovité plody čerstvé.

Inspirace přišla ze Slovácka

U nás jsme se s oskeruší před oskořínským projektem setkávali jen na území jižní Moravy a Slovácka. Odtamtud přišla inspirace vysadit oskeruše také na Nymbursku.

„Právě za těchto stromů jsme se vydali před několika lety s tělovýchovnou jednotou Sokol Oskoříněk do obce Tvarožná Lhota, kde mají oskerušové muzeum a pořádají Slavnosti oskeruší,“ vzpomíná Dana Ottová. „Z tohoto muzea nemůžete odejít s prázdnou, a proto někdo zakoupil pálenku, druhý zase sazenici stromu a tím vznikl počinek, že bychom v naší obci opět obnovili výsadbu,“ popisuje. Myšlenka vysázet zde alej oskeruší byla na světě. „Prosazovala jsem tento nápad v zastupitelstvu obce a po schválení jsme uskutečnili výběrové řízení na zhotovení projektové dokumentace,“ rozvádí Dana Ottová okolnosti, které vedly ke vzniku projektu.

Projekt dostal název Obnova alejí a založení oskerušového sadu v obci Oskoříněk. Při jeho realizaci bylo vysazeno celkem 282 stromů; 219 z nich na třech polních cestách a oskerušový sad o 63 stromech založený na ploše 4 028 m² a travně-bylinné porosty založené na ploše 5 960 m². Návrh počítal i s ošetřením stávající vegetace – s probírkami, zdravotními řezy, udržovací-

mi řezy a dalšími. „Už v přípravném čase projektu jsme museli změnit druh pozemku, na kterém měl být sad vysázen, z orné půdy na sad. Projekt musel být zároveň v souladu s naším územním plánem. Těž bylo nutné rozhodnutí Odboru životního prostředí a zemědělství Krajského úřadu Středočeského kraje a závazné stanovisko ve věci obnovy alejí a založení oskerušového sadu v obci Oskoříněk. To přišlo dne 9. března 2018. K projektu bylo nutné i biologické posouzení projektu, a to jako hlavní podklad k žádosti o podporu z OPŽP, prioritní osa 4,“ vypočítává Dana Ottová. „Po rozhodnutí o poskytnutí dotace v roce 2018 jsme na podzim uskutečnili výběrové řízení, z něhož vzešla realizační firma,“ popisuje standardní postup při realizaci projektu.

V projektu byla zakomponována i následná péče na dobu tak let, a tak je jeho ukončení plánováno na listopad letošního roku.

„Byla to naše úplně první zkušenost s dotací z OPŽP, a jelikož byla velice úspěšná, tak jsme v následujícím roce žádali o další projekt pod názvem Revitalizace intravilánové zeleně v obci Oskoříněk, kde jsme byli též úspěšní – projekt je již uskutečněn a probíhá následná péče,“ uzavírá Dana Ottová prozatím příběh oskořínských projektů. ●

VÝSADBA STROMŮ je podporována z Národního programu Životní prostředí, konkrétně z výzev číslo 4/2021 a 5/2021. Vysazovat je může veřejnost i nestátní neziskové organizace a místní akční skupiny.

► Oskeruše, strom Slovácka, inspirací pro Oskořínek

Právě díky výletu do Tvarožné Lhoty, domova slováckých oskeruší, vznikl projekt na obnovení alejí a založení oskerušového sadu v Oskoříneku na Nymbursku.

Jasno o tom, co je oskeruše zač, měl František Pixa už v roce 1848: „Ovocní stromové mimo ovoce také ten veliký užitek působí, že činí krajiny úrodnější a zdravější. Poskytují rozličné druhy krásného dříví. Stromoraží chrání pole také před příšlivými vysušujícími větry a z luk prospěšnou úrodě stinnou pokrývkou. Pěstování a ošetřování ovocného stromoví odjímá příležitost k zahálce a vyplývající z ní nepravostem, ožralství, chlíplosti, krádeže. To jest v jiném ohledu také znamenitý prostředek k ušlechťení a zdokonalení lidského ducha a srdce.“ A to vše prý platí i o oskeruších, které na Slovácku rostou, dodnes.

Oskeruše, odborně zvaná jeřáb oskeruše (*Sorbus domestica*), je náš původní ovocný strom, který odedávna rostl ve světlých lesích a hlavně zdobil vinohrady na celém Slovácku a jižní Moravě. Ovšem ještě před nedávnem mu hrozilo u nás i v Evropě vyhynutí. Dnes zažívá renesanci a lidé jej opět vysazují k vinohradům, polním cestám do krajiny i do lesů.

Na záchranu oskeruší pracuje na Slovácku sdružení INEX SDA Bílé Karpaty již od roku 1996. S přispěním řady dobrovolníků a institucí sdružení postupně vybudovalo Oskerušovou stezku, Muzeum oskeruší i arboretum na Salaši Travičná a k tomu spolupřádá každoroční akce Slavnost oskeruší a Oskerušobraní. Potkat mohutné velikány a dozvědět se o jejich osudu můžeme na Oskerušové stezce. Vede po trase dlouhé 6 km podhůřím Bílých Karpat z Tvarožné Lhoty do Radějova a ke Strážnici a zpět s několika napojeními na další cyklo- a naučné stezky. Na trase stezky jsou mohutné chráněné stromy oskeruší, největší Adamcova oskeruše má obvod kmene 460 cm a její stáří se odhaduje na asi 500 let. Na stezce vás potěší i výhled z rozhledny Travičná nedaleko stejnojmenné salaše, kde se koncem září každoročně koná Oskerušobraní.

Na návsi v obci Tvarožná Lhota je v sezóně otevřeno Muzeum oskeruší s infocentrem a malou prodejnou sazenic a výrobků z oskeruší. Dají vám ochutnat tradiční bylinné čaje našich babiček. Dozvíte se, co je dřínka, moruše, mišpule, jak šmakuje Karpatský verbuň, Vojšická duha nebo Oskerušový sen. Ve Tvarožné Lhotě také každoročně probíhá Slavnost oskeruší s pasováním nositelů os-

Foto: archiv obce Oskořínek

kerušové tradice. Na programu obou akcí je „slovní i chuťová“ propagace nejen oskeruší, ale i dalších vzácných dřevin jako moruše, dřínu, mišpule, řešetláku, jaderničky, durancie, špendlíku či kdoule. Tyto vzácné druhy a odrůdy zapomenutého ovoce jsou také vysazovány do rozšiřujícího se sadu tradičních odrůd na zmiňované Salaši Travičná, kde vzniká genofondové arboretum. Na dubnovém otvírání studánek na salaši bývá i nejmladší generace zasvěcena do péče o přírodu i výsadby a pěstování těchto vzácných dřevin a děti si do sadu vysazují svůj stromek. Koncem roku 2005 byla občanským sdružením INEX SDA Bílé Karpaty poprvé zorganizována soutěž s názvem Oskeruše nejkrásnější, kam je každoročně přihlášeno okolo třiceti starých stromů oskeruší nejen z oblasti Slovácka, které potřebují záchranu. Návštěvníci Muzea oskeruší a oskerušových akcí ve Tvarožné Lhotě odevzdávají své hlasy nejpotřebnějšímu stromu. Strom s nejvíce hlasy je každoročně vyhlášen Královnou oskeruší a ta je odměněna odbornou péčí o strom a jeho okolí.

Oskerušové akce probíhají za velké podpory a zájmu místních lidí, organizací, státních institucí i za zájmu médií. Oskeruše se stala Stromem Slovácka. Byla zmapována většina žijících velikánů a nejohroženější stromy byly ošetřeny. Byly vysazeny tisíce stromků do většiny obcí Slovácka, a tak tu bude oskeruše zachována i pro další generace.

Dalším cílem aktivit sdružení je prosadit tento téměř zapomenutý významný druh ovocného stromu (s řadou nej) do povědomí celé Evropy jako symbolický strom Evropské unie, využít jeho krajinářského, potravinářského, lesnického i lékařského významu pro tuto i příští generace v Evropě, v rámci projektu celoevropsky upozornit na mizející lokální dědictví kulturní krajiny venkova a na další místní variety či odrůdy ovocných stromů a keřů a hledat i pro ně hospodářské či krajinářské využití s podporou aktivit státních i nestátních politik. Stejně úsilí vyvíjí i obec Tvarožná Lhota, která nejen za péči o oskeruše a životní prostředí získala titul Kvetoucí sídlo Evropy. ●

ECHO

NP Podyjí má nového vzácného obyvatele: sysla obecného

Dobrou zprávu potvrdil letošní jarní monitoring, který tam pravidelně provádí Muzeum Karlovy Vary a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. V ochranném pásmu v okolí Hnanic byli sysli pravidelně pozorováni od roku 2014, přímo v území národního parku až od letošního roku. Na několik „podezřelých“ nor na mezi v jižní části pastviny exmoorských koní upozornili zaměstnanci Správy národního parku. „Tento ohrožený hlodavec, pro kterého byl v roce 2008 Ministerstvem životního prostředí schválen záchranný program, se na pastviny samovolně šíří z okolí nedaleké obce Hnanice. Ve zdejších vinicích a na fotbalovém hřišti je znám výskyt malé kolonie od roku 2014. Pastvinu koncem června zkontrolujeme znovu. To už by mohla venku pobíhat i mláďata,“ říká Tereza Brzobohatá z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, koordinátorka záchranného programu.

Proboštovský rybník se napouští

Do Proboštovského rybníka, který loni obec nechala po dlouhých 25 letech vypustit, aby ho mohla odbahnit a zrevitalizovat, se už zase napouští voda. Investiční akce za více než 19 milionů korun, jejíž převážná část byla hrazena z dotace Operačního programu Životní prostředí, je téměř u konce. Rybník dostal novou hráz a kamenné břehy a v jeho okolí už probíhají pouze terénní úpravy. Jejich součástí bude například zbudování nového veřejného osvětlení a mlatové cesty na hlavní hrázi.

Revitalizace českolipské obchodní akademie získala cenu

Úspěch sklidil Liberecký kraj za projekt revitalizace Obchodní akademie v České Lípě. Vloni v celostátní soutěži Chytrá města 2021 získal Zvláštní cenu poroty. Nyní převzal Cenu poroty v soutěži ČEPP 2021 – Český energetický a ekologický projekt. V letech 2018 a 2019 dostala škola zateplení, došlo k instalaci řízeného větrání se zpětným využitím tepla a odpadní teplo ze serveroven se začalo využívat pro ohřev teplé vody a vytápění toalet. Projekt vyšel na 18 milionů korun, dotace z Operačního programu Životní prostředí činila 5,2 milionu. Porota ocenila zejména řešení celé energetické náročnosti budovy. Díky těmto úpravám se podařilo uspořit až 85 % energie za necelý rok od rekonstrukce školy.

Káva se SFŽP ČR

aneb co nového chystáme pro obce a města

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Dotazy z webinářů

Státní fond životního prostředí ČR na začátku roku připravil sérii webinářů pro žadatele o dotace. Webináře nabídly v koncentrované podobě nejdůležitější informace napříč všemi dotačními programy SFŽP ČR. Pro velký zájem Fond zveřejnil na svých webových stránkách záznamy těchto webinářů, stáhnout si můžete také prezentace. Níže uvádíme výběr z odpovědí na dotazy účastníků probírané v závěru každého setkání.

ENERGETICKÉ ÚSPORY A OBNOVITELNÉ ZDROJE;

OCHRANA OVZDUŠÍ, KLIMA A ENERGIE

Na základě jakých dokumentů se dokládá 30% úspora primární energie, příp. jaké referenční období se bere v potaz před realizací a po ní?

Povinnou přílohou žádosti o podporu je energetický posudek zpracovaný energetickým specialistou s příslušným oprávněním. Referenčním obdobím jsou tři uzavřená fakturační období za energie.

Lze podpořit i slunolamy, tedy nepohyblivé venkovní stínění, u vhodných budov?

Ano, jako součást komplexního řešení budovy.

Bude v připravovaných výzvách OPŽP 2021–2027 možné využít instalovaný fotovoltaický systém pro budovu mateřské školy i k napájení veřejného osvětlení obce?

Ano.

Bude ZVA zkráceno o oněch patnáct měsících u projektů, kde už tato doba běží?

Ne, se zkrácením doby pro ZVA se nepočítá.

Lze podat žádost o dotaci z NPO na projekt snížení energetické náročnosti budovy obec-

ního úřadu, který už byl zahájen a který byl dotačně podpořen z krajských zdrojů?

Ano, pokud projekt plní podmínky výzvy z Národního plánu obnovy. Způsobilým výdajem je z časového pohledu výdaj, který vznikl příjemci podpory a byl uhrazen příjemcem podpory v období od 1. února 2020.

Bude možné podpořit v OPŽP 2021–2027 samostatně výměnu zdroje vytápění např. pro obecní úřad v obci? Pokud ano, bude nutné i zde splnit podmínku 30% úspory energie z neobnovitelných zdrojů nebo podmínku nějaké úspory celkové spotřeby energie, když se vlastně nejedná o „komplexní“ projekt?

Ano, nikoli však kotel na zemní plyn, ten pouze jako součást komplexního řešení budovy. Samostatně zdroje jen OZE, bez podmínky 30% úspory primární energie z neobnovitelných zdrojů.

Předpokládá se, že plánovaná první výzva na OZE v druhém čtvrtletí roku 2022 bude zahrnovat podporu na instalaci fotovoltaických systémů na střechy veřejných budov?

Ano, pro individuální projekty v rámci jedné budovy.

Z jakého důvodu není v rámci NPO daň z přidané hodnoty způsobilý výdaj v případě, že žadatel nemá nárok na odpočet?

DPH není způsobilým výdajem na základě požadavku Evropské komise při vyjednávání programu.

Neuvažujete o zjednodušení požadavků na dokumenty k FVE na veřejné budovy? MPO má žádost pro podnikatele prakticky na jednu stranu A4 bez posudků, PD, PBR atd.

Ano, v nějaké podobě uvažujeme o zjednodušení.

Chápeme správně, že příspěvkové organizace statutárního města byly oproti minulému OPŽP z okruhu žadatelů vyloučeny? Znamená to tedy, že žadatelem za příspěvkovou organizaci města bude muset být přímo město?

Ano, je tomu tak, žádá zřizovatel.

Ve výzvě č. 12/2021 NPŽP v rámci NPO je podmínka, že při rekonstrukci veřejných budov bude nejméně 70 % (hmotnostních) nikoli nebezpečného stavebního a demoličního odpadu vzniklého na staveništi připraveno k opětovnému použití nebo recyklaci. Jakým způsobem požadovat splnění této podmínky po zhotovitelích stavebních prací? Jakým způsobem bude požadováno splnění této podmínky ze strany SFŽP ČR po žadatelích? Bude tato podmínka i ve výzvách OPŽP 2021–2027?

Požadavek musí být obsažen v zadávací dokumentaci k zakázce nebo ve smlouvě s realizátorem stavby. Na konci projektu to potvrdí technický dozor stavby. Tato podmínka bude i v OPŽP 2021–2027.

Je možné podpořit výstavbu nové veřejné budovy splňující „pasivní standard“, pokud se bude jednat o dřevostavbu?
Ano.

Bude možné instalovat FVE na ČOV, u kterých ještě neuplynula doba desetileté udržitelnosti v rámci OPŽP 2014–2020?
Ano.

Co se týká rekonstrukcí gastroprovozů, bude na toto opatření samostatná výzva? Bude nutné plnit hranici 30% úspory? Případně v jaké podobě budou tato opatření podporována a kdy?

Ano, předpokládáme samostatnou výzvu v polovině roku 2022. Úsporu bude nutné plnit za celý řešený provoz – energetická bilance před/po.

Kolikaprocentní bude dotace na vybudování dobíjecí stanice pro elektrovozidla? Bude možné žádat na samotné vybudování dobíjecí stanice, aniž bychom kupovali elektromobil?

Samostatná podpora na dobíjecí stanice nebude možná, vždy jen v kombinaci s koupí elektromobilu. Výše podpory je maximálně 30 tisíc korun na jednu dobíjecí stanici. Dále bude možné dobíjecí stanice podpořit jako součást komplexní rekonstrukce veřejné budovy v rámci OPŽP 2021.

Chci se zeptat, zda bude možné žádat na realizaci pouze fotovoltaiky na budově sportovní haly ZŠ a MŠ bez dalších prováděných úsporných opatření.

Ano, jako individuální projekt na jedné budově (žádosti). Pokud se bude jednat o komplexní projekt na více budovách, bude možná podpora prostřednictvím Modernizačního fondu.

PŘÍRODA A KRAJINA

Výzva č. 4/2021 NPŽP – můžeme v rámci jedné žádosti kombinovat více míst realizace, konkrétně pozemek v intravilánu a pozemek v extravilánu nebo dva pozemky v intravilánu na různých koncích obce?

Ano, v rámci finančního limitu 250 tisíc korun.

Jsou ve výzvě Výsadba stromů v NPŽP uznatelné náklady na zavlažování dva zavlažovací vaky k jednomu stromku? Do jaké míry může v roce 2022 žádat o dotaci subjekt (město), který žádal o stejnou dotaci již v roce 2021?

Zařízení na závlahu je možné podpořit do výše 1 000 Kč na strom. Pokud byla první žádost podána do výzvy č. 9/2019, je možno podat žádost i do výzvy č. 4/2021. Pokud byla první žádost podána do výzvy č. 4/2021, další žádost lze podat pouze na výsadbu v jiném katastrálním území.

Pokud se obec skládá ze čtyř katastrálních území, znamená to, že může podat žádost pro každé katastrální území zvlášť (NPŽP, výzva Výsadba stromů)?

Ano, to je možné.

Jen doplňuji výše uvedený dotaz: Jsou statutární města, kde mohou být žadateli městské obvody/části, je to však jedno IČ, ale více katastrálních území. Lze i v tomto případě podat více žádostí?

Jeden žadatel (jedno IČ) může podat v katastrálním území pouze jednu žádost.

Je možné řešit v jedné žádosti o dotaci (NPŽP, výzva Výsadba stromů) výsadbu intravilán + extravilán dohromady?

Ano.

Jsou ve výzvě Výsadba stromů NPŽP způsobilým výdajem náklady na následnou péči v případě, že bude zadána jinému subjektu?
Ano.

Jaký je postup, pokud se některý strom neujme nebo například spadne vlivem povětrnostních podmínek? Musí se místo něj vysadit nový, a ten tedy zaplatit ze svého? Nebo je v projektu pro tyto případy přijatelná nějaká rezerva? Stav vysázených stromů se sleduje po celou udržitelnost?

Odpověď na všechny dotazy je ano. Je třeba zajistit péči o výsadby po celou dobu jejich životnosti.

Chtěla bych se zeptat, zda je možné čerpat dotaci na výsadbu, která proběhne při realizaci stavby parkoviště.

Pokud by parkoviště bylo budováno z propustných povrchů, je možné na výsadbu doprovodné zeleně získat dotaci v rámci opatření 1.3.7 společně s budováním parkoviště. Možné je uvažovat i o podpoře v rámci IROP, pokud by výsadba zeleně byla součástí uceleného projektu na revitalizaci veřejného prostranství. Pokud by se jednalo o rozsáhlejší výsadbu, bylo by možné podat samostatnou žádost (bez nákladů na stavbu parkoviště) do výzvy OPŽP zaměřené na zakládání a obnovu veřejné sídelní zeleně. Pro nalezení nejvhodnějšího dotačního titulu doporučujeme konzultovat konkrétní projektový záměr s příslušnými pracovníky SFŽP ČR nebo AOPK ČR.

Budou žádosti do 200 tisíc eur také zadávány a administrovány v systému ISKP14+?

Tyto projekty bude administrovat AOPK ČR mimo ISKP21+ prostřednictvím jednotného dotačního portálu. Podrobnosti budou včas zveřejněny.

Lze dotaci využít i na stavbu retenční nádrže srážkových vod v intravilánu?

Ano, na stavbu retenční či akumulační nádrže je možné při splnění stanovených podmínek získat dotaci z výzvy NPŽP č. 10/2021. Po jejím skončení bude možné podporu získat v rámci výzev z Operačního

programu Životní prostředí 2021–2027, kdy první z nich plánujeme kontinuálně navázat na výzvu č. 10/2021.

Může dotaci na nákup pozemků pro renaturaci vodních toků využít také ŘSD?

Státní příspěvkové organizace budou způsobilým příjemcem v OPŽP pro žádosti zaměřené na nákupy pozemků pro renaturaci vodních toků. ŘSD tedy může při splnění věcných kritérií žádat u tohoto typu projektů o poskytnutí podpory.

OPŽP, SC 1.3, opatření 1.3.2 – Bude u krajinných prvků podporován také odkup pozemků pro realizaci?

Ano, v rámci realizace krajinného prvku je možné získat podporu na nákup pozemku, a to do výše stanové v příslušné výzvě k podání žádosti o podporu.

V centru města máme lesopark, část pozemků je vedena jako lesní pozemek. Můžeme v rámci SC žádat o podporu? Jednalo by se o prořezání starých stromů a dosadbu nových.

Na pozemcích sloužících pro plnění funkce lesa je možné podpořit typové projekty, které spadají do opatření 1.3.3 OPŽP – úprava lesních porostů směrem k přirozené struktuře a druhové skladbě za účelem posílení jejich stability.

Zůstane u zeleně systém limitů na trvalky, travníky apod. jako procenta z dřevin a zeleně? Budou v opatření 1.3.4 způsobilé také výdaje na mobiliář?

V rámci opatření 1.3.4 OPŽP nebudou náklady na mobiliář způsobilým výdajem, rovněž výsadba trvalek nebude způsobilým výdajem. Způsobilé budou pouze výdaje přímo související se zakládáním a obnovou zeleně, limity pro jednotlivé složky nejsou stanoveny.

Kdy bude v rámci OPŽP vysáána první výzva na zakládání a obnovu veřejné sídelní zeleně?

Vyhlášení výzvy předpokládáme ve třetím čtvrtletí letošního roku.

Co bude u obnovy malé vodní nádrže rozhodující pro rozhodnutí, zda žádost v OPŽP spadá do SC 1.3.1, nebo do SC pro hospodaření se srážkovou vodou?

Obnovu malé vodní nádrže bude možné v rámci opatření 1.3.7 (hospodaření se srážkovými vodami) podpořit pouze v případě, že nádrž je dotována srážkovými vodami přítékajícími ze zastavěného území. V ostatních případech je nutné projekt na obnovu malé vodní nádrže směřovat do opatření 1.3.1, případně 1.6.1 či 1.6.2, a zajistit splnění podmínek, které jsou pro tato opatření stanoveny.

Záznamy z webinářů
Káva se SFŽP ČR jsou ke stažení
na www.sfzp.cz

Foto: archiv SFŽP ČR

Jablonec nad Jizerou: Rekonstrukce mostu

V Jablonci nad Jizerou proběhla rekonstrukce původního ocelového mostu přes Jizeru na místní komunikaci, která je jedinou dopravní komunikací do místní části města zvané Blansko.

Podoblast podpory: 5.5.A – Podpora v oblasti infrastruktury a vybavenosti obcí

Název projektu: Oprava ocelového mostu přes Jizeru, Blansko – přejezd

Kraj: Liberecký

Okres: Semily

Příjemce podpory: město Jablonec nad Jizerou

Ukončení projektu: listopad 2021

Celkové způsobilé výdaje
5 882 208 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
4 999 876 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Babice: Lesní školka

Lesní mateřská škola Sedmikrásek, sídlící v obci Babice nad Svitavou, pořídila do svých stávajících venkovních prostor technické a didaktické zázemí pro výuku. Pořízené prvky přispějí k zajištění základního hygienického, stravovacího a odpočinkového zázemí pro provoz lesní mateřské školy.

Podoblast podpory: 6.1 – Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Název projektu: Zázemí a přírodní zahrada pro lesní mateřskou školu Sedmikrásek

Kraj: Jihomoravský kraj

Okres: Brno-venkov

Příjemce podpory: Lesní mateřská škola Sedmikrásek, z. s.

Ukončení projektu: červenec 2021

Celkové způsobilé výdaje
556 676 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
473 175 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Lošany: Průzkumný vrt

V Lošanech vznikl hydrogeologický průzkumný vrt, který bude po úspěšně proběhlých ověřovacích zkouškách v další etapě napojen do vodovodní soustavy obce a posílí zásobování obce pitnou vodou.

Podoblast podpory: 1.6 – Zdroje vody

Název projektu: Hydrogeologický průzkumný vrt LO-1

Kraj: Středočeský

Okres: Kolín

Příjemce podpory: obec Lošany

Ukončení projektu: květen 2020

Celkové způsobilé výdaje
405 370 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
243 222 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Ostrava: Zahrada u MŠ

Mateřská škola Ostrava, Varenská nechala upravit svůj stávající venkovní prostor, který umožňuje dětem přímý a dlouhodobý kontakt s přírodou. V zahradě školy byly vybudovány nové přírodní prvky a byl vysazen stanovištně vhodný strom.

Podoblast podpory: 6.1 – Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Název projektu: Přírodní zahrada Varenská 2a – II. etapa

Kraj: Moravskoslezský

Okres: Ostrava-město

Příjemce podpory: Mateřská škola Ostrava, Varenská 2a, p. o.

Ukončení projektu: říjen 2021

Celkové způsobilé výdaje
443 101 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
376 635 Kč

Křesín: Odprášení mlýna

Rekonstrukce aspiračních systémů mlýna vede ke snížení emisí tuhých znečišťujících látek a ke snížení fugitivních emisí, které vznikají při čištění a mletí obilných zrn a při manipulaci se zrnem a moukou.

Prioritní osa 2, specifický cíl 2.2 – Snížit emise stacionárních zdrojů podílející se na expozici obyvatelstva nadlimitním koncentracím znečišťujících látek

Název projektu: Rekonstrukce aspiračních systémů mlýna – odprášení mlýnského provozu

Kraj: Ústecký

Okres: Litoměřice

Příjemce podpory: L. Klíma automatické mlýny Křesín – Libochovice, s. r. o.

Ukončení projektu: 22. 3. 2021

Celkové způsobilé výdaje
4 645 999 Kč

Příspěvek EU
3 949 099 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Týn nad Vltavou: Úprava parku

Při revitalizaci parku byly provedeny vegetační úpravy a byly vysazeny nové stromy, keře a půdokryvné rostliny. Vznikly nové travnaté plochy a bylinné porosty. Město chtělo plně obnovit funkci historického parku založeného na místě bývalého hradu.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.4 – Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech

Název projektu: Revitalizace Bedřichových sadů v Týně nad Vltavou

Kraj: Moravskoslezský

Okres: Opava

Příjemce podpory: město Týn nad Vltavou

Ukončení projektu: 4. 1. 2018

Celkové způsobilé výdaje
1 152 870 Kč

Příspěvek EU
691 722 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Viničné Šumice: Úprava potoka

Úprava lokality, která je součástí ÚSES, do podoby přirozené nivy Kovalovického potoka se provádí tak, aby došlo k zvýšení druhové rozmanitosti a úpravě toku do podoby složeného koryta, které nebude vytvářet migrační překážky pro vodní živočichy.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Lokální biocentrum Nad Přehradou – revitalizace nivy potoka

Kraj: Jihomoravský

Okres: Brno-venkov

Příjemce podpory: obec Viničné Šumice

Předpokládané ukončení projektu: 30. 9. 2022

Celkové způsobilé výdaje
2 718 440 Kč

Příspěvek EU
2 718 440 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Klatovy: Energetické úspory divadla

Projekt řeší snížení energetické náročnosti budovy divadla v Klatovech. Zateplila se fasáda a střecha, vyměnila se okna. Objekt leží v památkové zóně, na základě požadavku orgánů památkové péče byla navržena fasáda, která vychází z původního historického vzhledu objektu.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: Snížení energetické náročnosti budovy divadla v Klatovech

Kraj: Plzeňský

Okres: Klatovy

Příjemce podpory: město Klatovy

Ukončení projektu: 15. 10. 2020

Celkové způsobilé výdaje
13 209 812 Kč

Příspěvek EU
6 604 906 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

► ZA POLÁRNÍM KRUHEM

Lezení po ledu, nekonečné cesty arktickou krajinou zdolávané pěšky, na horském kole nebo na koňském hřbetu. V zimě polární záře nad hlavou, v létě třeba jóga při půlnočním slunci. To vše bude možné zažít kousek za polárním kruhem v norském hotelu Svart, jehož otevření je plánováno na rok 2024. **Svart ale nenabízí jen dechberoucí zážitky. Bude také prvním energeticky pozitivním hotelem na světě. To znamená, že nebude mít vůbec žádné negativní dopady na životní prostředí.**

Hotel o devadesáti čtyřech pokojích je postaven do kruhu a vypadá, jako kdyby se na úpatí Svartisenkého ledovce vznášel na vodách Holandského fjordu na severu Norska.

Netradiční stavba je ve skutečnosti velmi tradiční. Stavitelé našli inspiraci v místním fiskehjell, dřevěné struktuře na sušení ryb ve tvaru A, a v rorbu, chatkách, které si rybáři staví na březích fjordů. Hotel stojí na pilotech v moři a tak pomyslně stírá hranici mezi zemí a fjordem. Pochopitelně se velmi dbalo na to, aby stavba nijak nenarušila ani krajinu na břehu, ani mořské dno. Celý komplex je postaven do kruhu. „Kruhový tvar je kontaktní, navozuje pocit dotýkání se, otevřenosti a přetrvávajícího povědomí a setrvalého kontaktu s okolní přírodou. Budova díky němu vypadá, že je průhledná a průchozí, že jí okolní krajina prostupuje,“ popisuje stavbu Ivaylo Lefterov, vedoucí výstavby unikátního hotelu. „Precizní řemeslná práce těch, kteří se na stavbě hotelu podílejí, vnese přírodu do moderních, soběstačných a trvale udržitelných skandinávských interiérů. Na chodbách překvapí instalace vtipných a osobitých uměleckých objektů i přírodních nálezů z okolí. Bude to propojení a zároveň pocta místní krajině i kulturnímu dědictví,“ vysvětluje.

Prostředí, které hotel k pobytu nabízí, si dává za cíl inspirovat hosty, aby si uvědomili možnosti regenerativního cestování i důležitost polárních oblastí a spolupráce s místními komunitami.

Uhlíková neutralita je efektivní a může být i výdělečná

Nejinovativnějším prvkem hotelu Svart je jeho energetická efektivita. Hotel bude provozován kompletně mimo sítě, sám nasbírá více než dostatek energie na svůj provoz i na další aktivity s ním spojené. „Taková energeticky pozitivní budova by se mohla postarat o 89 % 45procentního snížení emisí skleníkových plynů nutného k dosažení takového scénáře, ve kterém je globální oteplování limitováno 1,5 °C nad předindustriálními hodnotami,“ popisuje dále. A výčet k životnímu prostředí ohleduplných opatření hotelu tím zdaleka nekončí. „Hotel Svart bude

nejsevernější uskutečněnou realizací Pařížské dohody. Ukazuje, že v sofistikovaném ekologickém zařízení lze uhlíkové neutrality nejen dosáhnout, ale že se na ní dá i vydělat.“

Svart bude soběstačný, i co se týče nakládání s odpadem a vodou, recyklace a obnovitelné infrastruktury. Hotel se chystá postarat o vlastní trvale udržitelné rybaření a zemědělství a má v úmyslu propojit se s místními podobně smýšlejícími dodavateli pro své bary a restaurace. Stejně tak si bude filtrovat a lahvovat vlastní vodu, aby se v něm používání plastových lahví na jedno použití snížilo jen na nejnnutnější minimum.

První energeticky pozitivní hotel na světě svým přístupem přepisuje vnímání cestování s nulovou ekostopou a ukazuje cestu, jak přistupovat ke skutečně trvale udržitelnému rozvoji.

Hotel bude nabízet i další jedinečné služby: Experience Centre k relaxaci, restauraci Marketplace, fungující v duchu filozofie nulového odpadu, Alchemy Bar, kde si hosté budou moci vyrobit vlastní kosmetiku, Earth Lab, jež bude sloužit jako centrum aktivní pomoci v otázkách trvalé udržitelnosti, a také Svart Design Lab, jakýsi inkubátor uhlíkově neutrálních inovací a osvěty.

Základní filozofií jedinečného hotelu za polárním kruhem je, aby ekostopa jeho hostů byla skutečně nulová od samotného začátku jejich pobytu do úplného konce. „Zahájili jsme misi, jejímž cílem je vytvořit prostředí, v němž budeme díky našim investorům moci dále rozvíjet a zdokonalovat inovativní, zelené technologie. Z tohoto pokroku pak bude těžit hotel samotný i jeho hosté,“ říká Iyaylo Lefterov. Každý pokoj tak bude například vybaven bezkontaktními technologiemi, díky nimž se naladí na momentální rozpoložení a vnitřní nastavení svého hosta. Jednou z třešniček na dortu pak budou hotelové lázně, ve kterých si rekreanti budou moci nazout masážní obuv nebo si vybrat z pestré nabídky podpůrných vitamínových injekcí. ●

HOTEL SVART JE STAVĚN PODLE NÁVRHU NORSKÉ ARCHITEKTONICKÉ FIRMY SNØHETTA

„Snøhetta pro nás byla jasnou volbou,“ říká Iyaylo Lefterov. „Jsou mezinárodně uznávaným architektonickým ateliérem, ale my jsme se pro ně rozhodli především proto, že znali region, ve kterém se měl hotel stavět, a také pro důraz, jaký ve svých projektech kladou na soběstačnost a trvalou udržitelnost.“

Ve Snøhettě viděli pro Svart čtyři hlavní pilíře: životní prostor, přírodu, soběstačnost a technologické inovace. Zdravý a vědomý životní styl vnímají jako velkou součást celého projektu. Pro známý severský architektonický ateliér je velice důležité, aby se všechny tyto prvky propojily ve vzájemné součinnosti, neboť se vzájemně ovlivňují a odrážejí se v samotném designu stavby a jejího vybavení. „Mám vlastní zkušenost s tím, že na něco takového se při budování hotelů příliš často nemyslí. Většinou

se na to přijde později a pak se tomu snaží provoz hotelu přizpůsobit a všechny aspekty propojit až po jejich uvedení do provozu. Výsledkem je kompromis, který nedovolí prostoru, aby maximálně využil svého potenciálu, který je v každém případě jedinečný,“ říká Iyaylo Lefterov.

Při projektování hotelu Svart ve Snøhettě nespíchali. Chtěli si být jisti, že skutečně nahlédli a prozkoumali všechny oblasti, které s projektem souvisí, jak z pohledu provozovatele, tak z pohledu zákazníka. Dali si pozor, aby předem identifikovali všechna rizika, která tak odvážný projekt může přinést.

Vize hotelu Svart je mnohem větší než jeho projekt. Je to pokus ukázat, jak daleko je na cestě k soběstačnosti a energetickým řešením v současné době možné dojít. „Ukážeme našim budoucím hostům, co všechno jsme schopni udělat, abychom dokázali lidem přimět, aby se zamysleli nad tím, kolik toho můžeme svým životním přístupem pro životní prostředí udělat. Je to rukavice hozená celému hotelovému průmyslu a hotelům všeobecně, protože by v tomto oboru bylo možno dělat více – a to se neděje.“ ●

ECHO

Ve Veselí nad Moravou vzniká Dům přírody Bílých Karpat

Dům přírody vznikne částečně rekonstrukcí jednoho z objektů na Bartolomějském náměstí, kde přibude i novostavba v místě dvou zbořených rodinných domů. Půjde o nízkoenergetický objekt se zelenou střechou. Na výstavbu bude evropská dotace přes 60 milionů z Operačního programu Životní prostředí. Zbytek peněz dá kraj a přispěje i město Veselí. Dům bude sloužit k tomu, aby zájemcům poskytoval informace a seznamoval je s okolní přírodou, a také k ekologické výchově. Bude také usměrňovat cestovní ruch tím, že poukáže například na místa, kde cestovní ruch nevádí. Město Veselí stavbu vítá a věří, že zvýší turistický potenciál místa.

V chebských Sadech míru vysázely stromy

V Sadech míru v samotném centru Chebu se v uplynulých týdnech sázelo ve velkém. V parku přibýlo přes sedm desítek vzrostlých stromů. Nahrady dřeviny, které musely být v posledních letech kvůli špatnému stavu pokáceny. Vloni šlo například k zemi jednadvacet usychajících či jinak poškozených bříz a javorů, které již ohrožovaly návštěvníky parku. V parku byly vysazeny břízy, okrasné třešně, javory, jírovce, duby či borovice. Nová výsadba přišla na 1,46 milionu korun. Vysazování je finančně podpořeno z Národního programu Životní prostředí, a to až částkou 249 tisíc korun.

Školka dostala přírodní zahradu

Mateřská škola Veslařská v Brně se dočkala dalších úprav. Na zahradě bylo vybudováno několik herních a didaktických přírodních prvků, došlo k úpravě a výsadbě dřevin a také k přesunu většího počtu spontánních i řízených vzdělávacích aktivit do venkovního prostoru. „Děti zde mají bylinkovou zahrádku, zahradní amfiteátr, knihovnu nebo kamínkovou řeku rozvíjející jejich smyslové poznávání. Mohou také pečovat o krmítka a přitom pozorovat a rozeznávat různé druhy ptáků, nechybí ani habrové bludiště k trénování jejich orientačních schopností,“ uvedl radní pro oblast školství Jaroslav Suchý. Projekt získal dotaci z Národního programu Životní prostředí.

► FOTOSYNTÉZA PŘESTÁVÁ BÝT VÝSADOU ROSTLIN

Na rozdíl od rostlin můžeme chodit a mluvit, slyšíme, vidíme a dotýkáme se. Ony ale umí něco, co bychom se od nich rádi naučili – vyrábět energii přímo ze slunce.

Foto: ©Artzoom/Fotky&Foto

A právě tuto schopnost přímé přeměny slunečního světla, která se nazývá fotosyntéza, bychom v blízké budoucnosti mohli být schopni napodobit. Získali bychom tím obrovský zdroj čisté, skladovatelné a velmi efektivní energie.

Umělá fotosyntéza je revoluční krok na poli obnovitelných energií

Větrná a sluneční energie sklízená pomocí fotovoltaických buněk jsou dvě hlavní formy získávání čisté energie. Přidáním třetí – umělé fotosyntézy – by se celá oblast obnovitelných energií dramaticky změnila. Možnost ukládat získanou energii jednoduše, bez použití objemných a drahých baterií, by nám umožnila zásobovat společnost potřebnou energií čisté a efektivně.

Jak větrné turbíny, tak fotovoltaické panely mají i své stinné stránky v podobě dopadů na životní prostředí a dalších faktorů, které jejich využívání komplikují. Yulia Pushkarová, biofyzikální a profesorka fyziky při Purduově univerzitě a americké Indianě, věří, že umělá fotosyntéza by se těmto negativům dokázala vyhnout. „Stejně jako já i další vědci na světě pracují velice tvrdě na tom, abychom přišli s nějakou formou dostupné energie,“ říká. „Samozřejmě mám na mysli energii, která je čistá a trvale obnovitelná a kterou dokážeme vytvořit za pomoci netoxických a jednoduše dostupných prostředků. Naše umělá fotosyntéza je proto rozhodně krok správným směrem,“ nepochybuje.

Umělá fotosyntéza má potenciál být velice efektivní

Fotosyntéza je velmi komplexní soubor procesů, během nichž rostliny přeměňují sluneční záření a molekuly vody na využitelnou energii v podobě glukózy. K tomu používají pigment, povětšinou snad každému známý chlorofyl a také proteiny, enzymy a kovy.

Z člověkem ovládaných procesů je umělá fotosyntéza nejbližší fotovoltaická technologie, kdy solární články přeměňují sluneční energii na elektřinu. Je to ale proces nechalně proslulý svou neefektivností, neboť je schopen zachytit pouhých 20 % sluneční energie. Oproti tomu fotosyntéza je mnohem účinnější: v přidružených biomolekulách zachytí v podobě chemické energie celých 60 % sluneční energie.

Výkonnost jednoduchých fotovoltaických článků – solárních panelů – je omezena schop-

ností měničů vstřebávat světelnou energii a také schopností článků produkovat energii. A právě tento omezující limit by vědci umělou fotosyntézou mohli překonat. „Umělá fotosyntéza s sebou nenese žádná zásadní fyzická omezení,“ vysvětluje Yulia Pushkarová. „Velice jednoduše si můžete představit systém, který je ze 60 % efektivní, protože máme vzor v přírodní fotosyntéze. A pokud se odvážíme být ještě ambicióznější, můžeme si představovat systém, který bude efektivní až z 80 %,“ říká. „Fotosyntéza je neskutečně efektivní, co se týče štěpení vody – a to je také prvním krokem umělé fotosyntézy. Rostlinné fotosystémové proteiny to zvládnou tisíckrát za vteřinu. Ani nemrknete okem a je to,“ vysvětluje Pushkarová.

Její výzkumná skupina napodobuje proces přírodní fotosyntézy tím, že zkonstruovali vlastní analog umělých listů, který zachytává světlo a štěpí molekuly vody, aby získali vodík. Takto získaný vodík může být sám o sobě využit jako palivo v palivových článcích nebo může být přidáván do dalších paliv, jako je zemní plyn. Také může být přímo včleněn do palivových článků a zásobovat energii všechno, od automobilů, domů i třeba malých elektronických zařízení po laboratoře a nemocnice. Vzhled do toho, jak se molekuly vody během fotosyntézy štěpí, patří k posledním objevům Yulie Pushkarové.

Výzkumníci v její laboratoři experimentují s kombinacemi fotosystémových proteinů a syntetických katalyzátorů ve snaze porozumět tomu, co funguje nejlépe – a proč. Yulia Pushkarová také klade důraz na to, aby při své práci používali komponenty a chemikálie, které se světě hojně vyskytují,

Na zemský povrch dopadá každou hodinu v podobě slunečního světla tolik energie, že by současné potřeby lidské civilizace uspokojila na celý jeden rok.

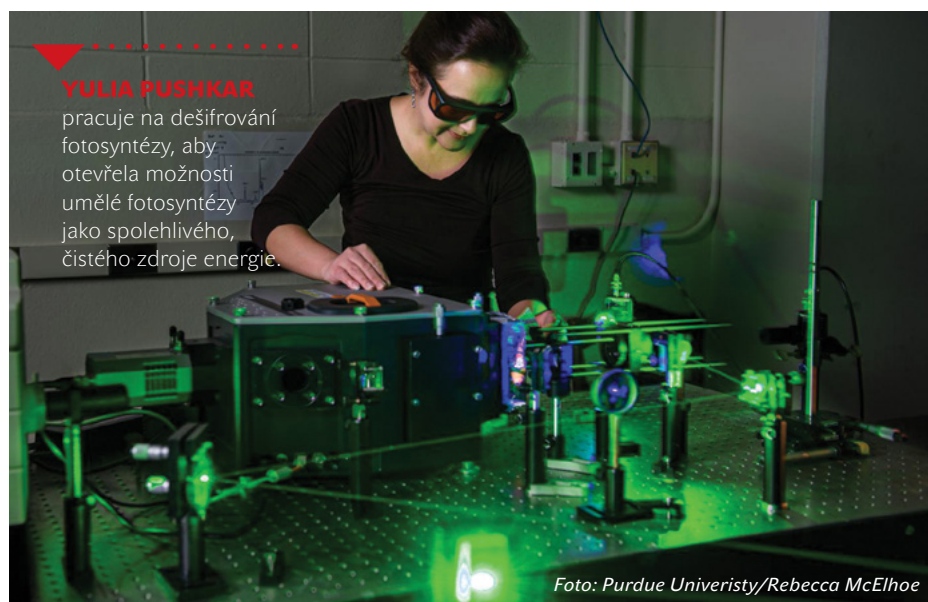
jsou jednoduše dostupné a nejsou pro planetu jedovaté.

„Jde o velmi komplexní reakci,“ vysvětluje Yulia Pushkarová. „Chemie štěpení molekul vody je extrémně spleťtá a komplikovaná.“

Na umělé fotosyntéze vědci pracují už od sedmdesátých let minulého století. To se může zdát jako dlouhá doba, ale ne až tak, když vezmeme v potaz, že přírodní fotosyntéza se vyvíjela miliony let. A nejen to, vědci jsou navíc přesvědčeni, že fotosyntéza se vyvinula pouze jednou, před zhruba třemi miliardami let, tedy přibližně 1,5 miliardy let po vzniku planety, a od té doby probíhá podle stejných, neměnných vzorců.

Yulia Pushkarová je přesvědčena, že v průběhu příštích 10–15 let dosáhne dostatečného pokroku, aby bylo možné začít vyrábět systémy umělé fotosyntézy komerčně. ●

Pokroky v ovládnutí umělé fotosyntézy jsou komplikované a těžce vydobývané, neboť samotná fotosyntéza je mnohovětvý a velmi složitý proces. Svě o tom vědí všichni vědci na světě, kteří se jím zabývají.

YULIA PUSHKAR
pracuje na dešifrování
fotosyntézy, aby
otevřela možnosti
umělé fotosyntézy
jako spolehlivého,
čistého zdroje energie.

Foto: Purdue University/Rebecca McElhoe

PŘÍRODNÍ A UMĚLÁ FOTOSYNTÉZA

Fotosyntéza, z řeckého fós, fótos – „světlo“ a synthesis – „shrnutí“, „skládání“, nebo také fotosyntetická asimilace je složitý biochemický proces, při kterém se mění přijatá energie světelného záření na energii chemických vazeb. Využívá světelného, například slunečního záření k tvorbě (syntéze) energeticky bohatých organických sloučenin – cukrů – z jednoduchých anorganických látek – oxidu uhličitého (CO_2) a vody. Fotosyntéza má zásadní význam pro život na Zemi. Probíhá v chloroplastech zelených rostlin a mnohých dalších eukaryotických organizmů – různých řas, ale také v buňkách sinic a některých dalších bakterií. Některé otázky týkající se jejího průběhu dosud nejsou dostatečně objasněny.

Biochemickým procesem fotosyntézy vznikají veškeré složky nejen naší potravy, ale i většiny energetických zdrojů – energie zachycená fotosyntézou rostlinami žijícími před miliony let je totiž zhmotněna v podobě fosilních paliv

jako uhlí, ropa nebo zemní plyn. Při spalování těchto paliv se uvolňuje téměř stejné množství energie, jaké do nich bylo před miliony let pravěkým Sluncem uloženo.

V průběhu posledních desítek let se nicméně požadavky na energii vlivem rostoucí populace rapidně zvýšily: do roku 2050 lidé spotřebují dvakrát více energie než nyní. A právě fotosyntéza v sobě skrývá na první pohled nečekaný potenciál, který by mohl v budoucnu přispět k udržitelnějšímu způsobu života.

Výzkumy přírodních procesů pomáhají vědcům například při vývoji nových způsobů využití různých zdrojů obnovitelné energie. Vzhledem k tomu, že sluneční světlo, rostliny i bakterie jsou v přírodě všudypřítomné, je využití fotosyntézy logickým krokem k vytvoření uhlíkově neutrálních paliv jako vodík, nebo dokonce metan. ●

ECHO

Objekt školky dostane nové kotle i fotovoltaiku

Mateřská škola v Neumannově ulici v Aši projde rekonstrukcí. Objekt mateřské školy je z roku 1977. V roce 2014 bylo provedeno zateplení pláště budovy. Kapacita školy je sto dětí. Budova ze sedmdesátých let minulého století ale nyní projde znatelnou proměnou. Projektová dokumentace řeší jiné dispozice budovy, novou elektroinstalaci, vodovod, kanalizaci, nové plynové kotle, úpravu systému vytápění, vzduchotechniku s rekuperací vzduchu, nádrž na zachycení dešťové vody s jejím využitím na školní zahradě, fotovoltaické panely na střeše, střešní krytinu a stínící zařízení oken. Na rekonstrukci získalo město dotaci z Operačního programu Životní prostředí.

V Radouni vysázejí padesát stromů

Na návsi Dolní Radouně, která je částí Jindřichova Hradce, by mělo být na podzim vysázeno padesát nových stromů. Plánuje to město ve spolupráci se Spolkem Radouňáček. Město Jindřichův Hradec požádá o dotaci z Národního programu Životní prostředí. Náklady na výsadbu jsou odhadovány na 248 tisíc korun. Obyvatelé Dolní Radouně přislíbili aktivní účast na samotné výsadbě stromů. Město by zajistilo veškerý materiál nutný pro výsadbu, ochranu, ošetření a péči o stromy, výkop jam, závluku a odborný dozor při realizaci a následné péči. Většina těchto nákladů je uznatelnou položkou dotačního titulu.

Prostějov schválil regeneraci sídliště

Rada města Prostějova schválila zahájení zadávacího řízení podlimitní veřejné zakázky na stavební práce „regenerace sídliště Svornosti“. V první etapě regenerace budou upraveny komunikace, parkovací místa, chodníky, kóje tříděného a komunálního odpadu, oplocení a mobiliáře, řešit se bude také hospodaření se srážkovými vodami. Dělníky čekají mimo jiné i přeložky sítí, obnova veřejného osvětlení a sadové úpravy. Pro částečné spolufinancování akce se město uchází o dotaci z Národního programu Životního prostředí – Národního plánu obnovy. Při „rekonstrukci komunikace Říční“ je plánována obnova ulice v úseku od křižovatky Tovární a Říční po železniční podjezd. Obě regenerace si vyžádají zhruba 25,3 milionu korun.

▶ ZAPIŠTE SI DO DIÁŘE

SEMINÁŘE

NOVÁ ZELENÁ ÚSPORÁM A KOTLÍKOVÉ DOTACE V KRAJÍCH

9. 6. 2022 – Brno, Pražská 55	14. 6. 2022 – Šilheřovice
9. 6. 2022 – Brno-Nový Lískovec	15. 6. 2022 – Bučovice
9. 6. 2022 – Křižanov	16. 6. 2022 – Mnichovice
9. 6. 2022 – Senice na Hané	21. 6. 2022 – Nemojany
10. 6. 2022 – Hodonín	27. 6. 2022 – Jindřichův Hradec
13. 6. 2022 – Choceň	28. 6. 2022 – Zašová
14. 6. 2022 – Hulín	

Představíme vám novinky v oblasti dotací na úsporné a ekologické bydlení a výměnu nevyhovujících kotlů. Poradíme vám, jaká opatření jsou pro váš dům vhodná i jak o dotační podporu požádat. Zaměříme se na všechny oblasti dotační podpory z programu Nová zelená úsporám na výstavbu či rekonstrukci budov, instalaci fotovoltaických systémů, hospodaření s vodou nebo třeba budování zelených střech.

13. ROČNÍK SETKÁNÍ U KULATÉHO STOLU MORAVSKÝCH OBCÍ A MĚST, LETOS O HOSPODAŘENÍ S VODOU, SUCHU A PROTIPOVODŇOVÝCH OPATŘENÍCH

7. 6. 2022 od 8:30 do 14:00 / Hotel Avanti, Střední 549/61, Brno

Tradiční setkání u kulatého stolu MOM 2022 se koná pod záštitou ministryně životního prostředí Anny Hubáčkové, ředitele Státního fondu životního prostředí ČR Petra Valdmana, hejtmána Jihomoravského kraje Jana Grolicha a primátorky statutárního města Brna Markéty Vaňkové.

DOTACE PRO PODNIKATELE

9. 6. 2022 od 8:30 do 12:00 / Malý sál Multifunkční auly Gong, Dolní oblast Vítkovice, Ruská 2993, Ostrava

Odborný seminář zaměřený na představení dotačních programů pro podnikatelský sektor. Prezentovány budou možnosti finanční podpory z unijních prostředků do oblasti energetických úspor v průmyslu, modernizace zdrojů či snižování emisí znečišťujících látek. Seminář pořádá Svaz podnikatelů ve stavebnictví společně se Skupinou ČEZ ESCO a Státním fondem životního prostředí ČR.

FOTOVOLTAIKA

